

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
Școala Doctorală de Istorie

TEZĂ DE DOCTORAT

Rezumat

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Eva Mârza

Drd. Alexandru-Ilie Munteanu

Alba Iulia

2018

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
Școala Doctorală de Istorie

**CÂND PERIFERIILE SE ÎNTÂLNESC: CĂRȚI
BRITANICE DIN BIBLIOTECA LUI SAMUEL VON
BRUKENTHAL ȘI A LUI IGNÁC BATTHYÁNY**

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Eva Mârza

Drd. Alexandru-Ilie Munteanu

Alba Iulia

2018

Această teză de doctorat a beneficiat de sprijin financiar prin proiectul „Doctorat European de Calitate – Eurodoc”, contract nr. POSDRU/187/1.5/S/155450, proiect co-finanțat de Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial de Dezvoltare „Dezvoltarea Resurselor Umane” 2007-2013.

Mulțumiri

CAPITOLUL 1. INTRODUCERE, METODOLOGIE, ISTORIOGRAFIE 9

Introducere

Metodologie

Istoriografie

CAPITOLUL 2. O PIAȚĂ CU CAPRICII39

Introducere

2.1. Cum privilegio

2.2. Sub patronajul tău

2.3. Editio castigata

2.4. Aproape toate edițiile

2.5. „Ne vom dubla munca”

2.6. „Se vinde cu...”

2.7. „Au sosit în sfârșit”

Concluzii72

CAPITOLUL 3. CĂRȚI BRITANICE PE PIAȚA CENTRAL-EUROPEANĂ ÎN A DOUA
JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVIII-LEA74

Introducere

3.1. Un „nod” cum nu erau multe. Cărți britanice pe piața vieneză75

La licitații de biblioteci private

La librari vienezi

3.2. Afinități electivă. Cărți britanice pe piața germană 89

Göttingen

Dresda

Frankfurt am Main

Leipzig

Nürnberg

3.3. O achiziție piperată. Cărți britanice pe piața italiană 106

Napoli

Florența

Veneția

Padova

Roma

3.4. Prea departe, prea puțini clienți? Cărți britanice pe piața maghiară și transilvăneană 118

„In Bibliotheca Universitatis Pestiensis”

„În Piața Mică, lângă Turnul Sfatului din Sibiu”

Concluzii 126

CAPITOLUL 4. CĂRȚI BRITANICE DIN BIBLIOTECA LUI SAMUEL VON BRUKENTHAL 129

Introducere

4.1. Teologie 135

Biblia britannica

Hristos, Calea și Adevărul

4.2. Istorie 151

Cultul antichității

Istorie universală și literară

4.3. Jurisprudență. Științe. Arte 173

Jurisprudență

Științe

Arte

4.4. Belles lettres 194

Cultul antichității

Lecturi ușoare

Concluzii 219

CAPITOLUL 5. CĂRȚI BRITANICE DIN BIBLIOTECA LUI IGNÁC BATTHYÁNY 221

Introducere

5.1. Teologie 225

Biblia britannica

Miscellanea theologica

5.2. Istorie 244

Istorie ecleziastică și literară

Istorie profană universală

5.3. Jurisprudență. Științe...și Arte? 266

Jurisprudență

Științe

5.4. Belles lettres	283
Cultul antichității	
Pasiunea pentru gramatici și lexicoane	
Concluzii	297
CONCLUZII GENERALE	299
BIBLIOGRAFIE	304
ANEXE	342

Istoria întâlnirii celor două periferii, britanică și transilvăneană, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, așa cum este ea povestită în această lucrare, nu ar fi fost posibilă fără inventarea tiparului mobil și fără existența unei practici încetățenite în rândul aristocrației europene încă din antichitate: colecționarea de obiecte. În *Dicționarul explicativ al limbii române*, colecționarul este definit ca persoana care colecționează obiecte, care face sau are o colecție.

În societatea romană avem atestate practici culturale asemănătoare cu cele pe care astăzi le atribuim colecționarilor. Gaius Verres, la un moment dat guvernator al Siciliei, I. Licinius Luculus și M. Tullius Cicero sunt printre cei mai cunoscuți colecționari din acea perioadă și din acea societate. Dacă în antichitatea romană, principalul interes pentru colecționari era cultura materială a Greciei Antice, în următoarea perioadă, Evul Mediu, avem de a face cu o schimbare. Punctul de interes nu mai era „Antichitatea păgână”, cum o numeau peiorativ creștinii, ci în colecționarea rămășițelor sfinților Bisericii.

Descoperirile de artefacte, chiar dacă o parte din ele accidentale, erau un lucru relativ comun în Evul Mediu. Greu de crezut sau nu, oamenii Evului Mediu aveau astfel de preocupări. Exista și o latură oficială în ceea ce privește descoperirile de artefacte și colecționarea acestora, iar instituția care a gestionat această latură a fost Biserica. Membrii clerului s-au implicat destul de mult în campaniile de săpături din secolul al XIII-lea din varii motive. Unul ar consta în însăși poziția pe care o ocupa Biserica în societate. Într-o lume în bună parte guvernată de capitalul economic, cultural și social al Bisericii, aceasta nu avea cum să nu se implice în diferite proiecte locale, indiferent de natura lor. Un alt motiv era acela că atunci când se făceau excavări, acestea se derulau în vecinătatea unei catedrale, biserici, mănăstiri, de obicei pentru renovările și extinderile acestor edificii, specifice pentru perioada secolului XIII. La urma urmelor, atunci a fost apogeul epocii catedralelor. Cele mai impunătoare construcții religioase ale Europei Apusene datează din această perioadă a sfârșitului de secol XII și din secolul al XIII-lea. A descoperi pe terenul unei parohii rămășițele unui personaj istoric, mai ales ale unui sfânt, putea însemna revigorarea economică și culturală a comunității respective; altfel spus: bani și prestigiu pentru parohia și comunitatea locală. Secolul al XIII-lea a fost un secol al pelerinajelor, or a avea la dispoziție moaște însemna intrarea bisericii respective în rândul locurilor de pelerinaj.

Ușoara accentuare a laicizării vieții, începută încă din secolul al XIV-lea, dar mai ales după, s-a făcut simțită și în sectoarele de activitate rezervate anticăriei, colecționării și excavării de obiecte vechi. Este vorba despre familii bogate, nobili sau burghezi, care găseau în colecționarea și în stocarea „curiozităților” într-un cabinet propriu, printre altele, și o

manieră de a medita la trecut, iar odată cu Reforma, la trecutul local, chiar și la cel nonecleziastic. Rezultatul acestei practici a fost apariția și răspândirea cabinetelor de curiozități dintr-un capăt în celălalt al Europei. Această invenție a prins atât de mult la publicul european cultivat, încât Daniel Guilelmus Mollerus scria în 1704, în teza sa de doctorat că globul pământesc este cabinetul de curiozități al lui Dumnezeu.

De la cabinetul de curiozități, colecțiile au ajuns să crească în dimensiune și să se diversifice în ceea ce privește obiectele pe care le cuprindeau. Un accent tot mai mare începea să se pună pe buna alcătuire a unei colecții de cărți. De aici și numeroasele lucrări de tipul *Bibliothèque ancienne et moderne. Pour servir de suite aux bibliothèques universelles et choisies* (1714-1730), *Bibliothèque choisie* ale lui Jean le Clerc și *Bibliographie instructive* (1763-1768). Marile biblioteci enciclopedice ale perioadei iluminismului conțineau mii de volume, din toate cele șase domenii majore de cunoaștere, așa cum era ea împărțită în epocă: teologie, istorie, jurisprudență, științe, arte și belles lettres (beletristică). Cu toate acestea, existau biblioteci în care dominau anumite subiecte, autori etc. Biblioteca contelui Sámuel Teleki, spre exemplu, era alcăuită în proporție de aproape 1/3 din autori antici. Cea a lui Carol Friedrich Trier nu avea chiar așa mulți antici, în schimb, lucrările de istorie naturală alcătuiau cea mai mare parte din cele peste 6000 de titluri din biblioteca sa.

Ca parte periferică a Imperiului Habsburgic și, prin extensie, a Europei catolice și protestante, Transilvania a fost, și ea, atinsă de febra colecționării de obiecte. Puține colecții ale aristocrației din Principat - indiferent că vorbim de cea urbană sau rurală, laică sau religioasă - s-au apropiat de mărimea și diversitatea celor pe care și le-au alcăuit baronul Samuel von Brukenthal (1721-1803), la Sibiu, și episcopul catolic al Transilvaniei, Ignác Batthyány (1741-1798), la Sibiu și apoi la Alba Iulia, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. La inventarul făcut la moartea sa, în 1803, biblioteca lui Brukenthal număra aproximativ 16.000 de volume, numeroase tablouri ale unor pictori apreciați în întreaga Europă, o colecție de numismatică, alta de minerale, hărți și multe obiecte cu valoare istorică, inclusiv la acea vreme. Pe de altă parte, biblioteca lui Batthyány era estimată, la moartea episcopului, la 18.000 de volume.

O mică parte din bibliotecile celor doi, la Brukenthal undeva la 4%, iar la Batthyány puțin peste 1%, era constituită din ediții tipărite în partea opusă a Europei, în insula Marea Britanie, în intervalul cuprins între secolul al XVI-lea și al XVIII-lea. Chiar dacă vorbim de o parte mică din aceste colecții de cărți, poveștile respectivelor ediții britanice, de la crearea lor la oprirea pe rafturile bibliotecilor celor doi aristocrați, sunt sursa unor istorii pentru cunoașterea mecanismelor pieței cărții și a mentalităților din epoca modernă, aproape în

întreaga Europă. Așa ajungem la următoarea problemă care trebuie pusă, a ideii de *homo europæus*, pentru că: ce demonstrație a existenței unui *homo europæus* în secolul al XVIII-lea ar avea mai multă greutate decât aceea care ia în calcul două periferii opuse din punct de vedere geografic?

În chiar prima frază din lucrarea sa *Tentația lui Homo Europæus*, Victor Neumann scria că dorința de a examina „controversata și, uneori, contestata fizionomie spirituală a europeanului din spațiul de dincolo de capitala austriacă” l-a determinat să se apropie, să analizeze preocupările personalităților din acest spațiu. Bineînțeles că fizionomia spirituală, cum o numea Neumann, era determinată de cărți, ele fiind la acea vreme principalul vehicul de transmitere a modelelor culturale. Prin urmare, pentru a ne face o idee despre cum arăta din punct de vedere intelectual aristocratul, membrul elitei est-europene din secolul al XVIII-lea, este nevoie să vedem ce cărți avea el în bibliotecă.

Însă înainte de a vedea ce cărți existau în bibliotecile unor astfel de oameni, atât cărțile, cât și posesorii lor, aristocrații, trebuie puși într-un context european, în peisajul general al circulației informației și al geografiei cunoașterii, cum o numea Burke, în epoca modernă. Dacă nu facem asta, nu putem avea un termen de comparație viabil între așa-numitele modele culturale centrale și periferice. Astfel, în primul rând, trebuie analizat cum se comportau actorii pieței cărții în Europa secolelor XVII-XVIII. Apoi, cum ajungeau cărțile dintr-o periferie a Europei în alta și, întrebarea principală, cea care a constituit motorul cercetării de față și care i-a influențat scopul, obiectivele și, implicit, structura: având în vedere cele enunțate anterior cu privire la poziția periferică a Transilvaniei și la ușor controversata atribuire a apelativului de *Homo Europæus* unui est-european, în cazul lui Sameul von Brukenthal și al lui Ignác Batthyány avem de a face cu două comportamente regionale, locale, de consumator de lectură sau cei doi transilvăneni s-au pliat pe modelul general al *Homo Europæus*?

Acestea fiind spuse, scopul cercetării este de a examina în profunzime, cantitativ și calitativ, ce fel de cărți produse în periferia nord-vestică a Europei, insula Marea Britanie, au ajuns în periferia Europei Central-Estice, mai exact Transilvania, prin două studii de caz: pe edițiile britanice din biblioteca lui Samuel von Brukenthal și pe cele din biblioteca lui Ignác Batthyány. Pentru atingerea acestui deziderat, au trebuit urmărite mai multe aspecte legate atât de cele două biblioteci, cât și de piața europeană a cărții, în general. Mai întâi, a fost necesară o cunoaștere a acestora din urmă, a felului cum ea funcționa, a capriciilor ei (capitolul 2). Apoi, pentru că vorbim de circulație a cărților britanice din nord-vest spre est, a fost necesară o sondare a prezenței acestor cărți pe piața și în bibliotecile continental-

europene (capitolul 3). Numai analizând aceste două aspecte ar fi putut fi integrat și comparat specificul cărților britanice din cele două biblioteci transilvănene într-un context european, evitându-se, astfel, elogieri sau aprecieri exagerate, fie ele pozitive sau negative, vizavi de edițiile britanice pe care le-au avut Brukenthal și Batthyány. Pornind de la această logică, lucrarea de față a fost împărțită în 5 capitole subsumate obiectivelor și scopului general, enunțate anterior.

În capitolul al doilea intitulat cu o întrebare: *O piață cu capricii?*, am ilustrat, prin exemple extrase din jurnale literare și științifice, cum este *Journal des Sçavans*, din bibliografiile instructive, din cataloage de vânzări de cărți, din corespondențe etc., principalele caracteristici ale pieței europene a cărții în secolele XVII-XVIII. Ceea ce a ieșit la iveală au fost câteva aspecte, unele pozitive, altele negative, care m-au ghidat să pun întrebarea respectivă pe post de titlu. Putem spune despre piața europeană a cărții în perioada menționată că era una cu capricii? Dacă da, cum anume se manifestau aceste capricii și cum reacționau oamenii la ele, cum le contracarau cum se descurcau cu ele ș.a.m.d. sunt principalele subiecte care au fost tratate în cele șapte subcapitole în care este împărțit acest prim capitol.

În prima și a doua parte a acestui capitol, *Cum privilegio*, respectiv *Sub patronajul tău*, au fost analizate două caracteristici fundamentale care au stat la baza funcționării pieței cărții în acea perioadă: existența privilegiilor de tipărire și distribuire a cărților și existența unui patron care să ia sub aripa sa un autor sau un editor aflat în posesia unor manuscrise publicabile. Mare parte din informațiile privitoare la privilegii și patronaj a fost colectată din tipărituri britanice, de pe paginile de titlul și prefețele acestora, dar și din sursele enumerate în paragraful anterior.

Pe lângă privilegiile și patronaj, două trăsături *sine qua non* ale pieței cărții în secolele XVII-XVIII, foarte prezentă a fost și cenzura. Venită atât din partea statului, cât și ca urmare a sesizărilor autorităților ecleziastice, cenzura lovea în autori, editori, tipografi și librari, mai ales atunci când aceștia publicau texte „periculoase”, adică împotriva stării de fapt: lucrări anti-monarhie, anti-biserică, dar și atunci când unele descoperiri științifice și interpretări teologice erau prea departe de ideile general acceptate și de dogmă, pentru a fi tolerate și promovate prin tipărire. Cazurile descrise în acest al treilea subcapitol, intitulat *Editio castigata*, vin să exemplifice cum se manifesta cenzura pe piața cărții, care erau motivele pentru care o carte era interzisă ș.a.

În strânsă legătură cu cenzura erau tipăriturile ilegale, false. Atât de multe circulau pe piața europeană a cărții încât librării găseau de bun augur să-și facă publicitate, informând

potențialii clienți că *aproape toate edițiile* lor erau originale. În acest subcapitol, m-am aplecat asupra unui alt fenomen definitoriu pentru piața cărții în epoca modernă: falsurile, cărțile clandestine sau *surreptitious printing*. Acestea puteau lua mai multe forme, de la plagiat la ediții cu informații false despre locul apariției și tipograf. Această caracteristică a pieței face subiectul celui de-al patrulea subcapitol ce poartă titlul *Aproape toate edițiile*.

În special jurnalele literare și științifice ale vremii, adevărate celule active ale unei rețele de informare culturală, și cataloagele de librării au scos la iveală faptul că publicitatea nu numai că era importantă și acum 2-300 de ani pentru librari și tipografi, dar și că era frecvent utilizată de aceștia pentru a-și promova produsele, pentru a-și informa potențialii clienți despre proiectele și noutățile editoriale proprii, dar nu numai. Publicitatea este tema centrală a celui de-al cincilea subcapitol, intitulat: *Ne vom dubla eforturile*, după un mesaj pe care editorul *Jurnalului Savanților* îl transmitea cititorilor.

Prețurile sunt, și ele, fundamentale pieței cărții. Nu putem vorbi de producția și circulația cărților, fără să ne oprim și asupra acestei caracteristici esențiale a pieței: prețul, valoarea monetară atribuită cărților. În acest subcapitol, *Se vinde cu...*, am încercat să exemplific care erau factorii principali care stăteau la baza influențării prețurilor cărților și să văd, spre exemplu, cu cât se vindea aceeași ediție în diferite locuri din Europa. Cu unele rezerve date de complexitatea calculării puterii de cumpărare a unei anumite monede din trecut și din spații europene diferite, am încercat și să fac o conversie a acestora, de exemplu, a florinilor în ducăți de Napoli.

Într-o epocă în care mijloacele tehnologice de transport ale oamenilor abia dacă s-au schimbat, livrarea în siguranță a cărților comandate nu era un lucru de la sine înțeles. Capriciile vremii și ale oamenilor locurilor puteau întârzia sau compromite cu totul un transport. În acest subcapitol, *Au sosit în sfârșit*, m-am axat pe transportul pe uscat, deoarece acesta pare să fi fost cel preferat de actorii de pe piața cărții europene. Prin exemplele date, am încercat să schițez un tablou cu câteva dintre problemele pe care le puteau întâmpina cărțile, chiar dinainte de a exista și până ajungeau pe rafturile bibliotecii cumpărătorului.

Cărți britanice pe piața central-europeană a cărții (1756-1796) este al treilea capitol al cercetării. El este divizat în 4 părți, fiecare având în centru o anumită regiune. Așa cum sugerează și titlul, în acesta am încercat să ofer o imagine a prezenței tipăriturilor britanice pe piața central europeană a cărții. Am făcut acest lucru, fiind mereu atent la a urmări ce anume face unică fiecare regiune în parte, ce ar putea trece drept specific uneia sau alteia.

Prima parte a acestui capitol tratează prezența cărților britanice în capitala Imperiului Habsburgic. Viena ocupă un loc deosebit în această cercetare din multe puncte de vedere. În

cea ce privește strict prezența pe piața vieneză a cărților tipărite în spațiul britanic, aceasta este cel mai bine documentată dintre toate. Acesta este și motivul pentru i s-a alocat un subcapitol întreg. Celelalte localități în care a fost sondată prezența cărților britanice au fost grupate în subcapitole similare, dar în funcție de regiune: din Germania, Italia, Ungaria și Transilvania.

În al doilea subcapitol m-am oprit asupra edițiilor britanice din 4 biblioteci private din spațiul german: a eruditului Johann Lorenz von Mosheim din Göttingen (scoasă la licitație în 1756), a electorului de Saxonia din Dresda (1775-1777), a medicului Peter Pasquay din Frankfurt am Main (1777) și a altui medic, Ludwig Philipp Wittwer din Nürnberg (1794). Pe lângă acestea, capitolul tratează și biblioteca Muzeului Richterian din Leipzig (scoasă la vânzare în 1784) și stocurile a trei librari din același oraș (1777, 1778 și 1781).

Prezența cărților britanice pe piața germană este urmată de cea de pe piața italiană. Spre deosebire de celelalte spații, în cazul pieței din Italia, au fost analizate doar cataloage de librărie, toate provenind din Biblioteca Batthyaneum. M-am axat pe librari și librării din Napoli, Roma, Veneția, Florența și Padova, precum: Fratelli Terres, Nicola Lizzani, Haeredes Baleoni, Venanzio Monaldini, Carlo Scapin și alții. Rezultatele au scos la iveală o trăsătură definitorie pentru edițiile britanice nu doar pe această piață din peninsulă, ci pe o bună parte din piața europeană a cărții.

Ultima regiune asupra căreia m-am aplecat, pentru a analiza prezența cărților britanice, a fost cea a Ungariei și Transilvaniei, mai exact orașele Buda, Pesta și Sibiu. Trei cataloage au Buda ca loc de apariție: unul Buda și Trnava, altul Buda și Bratislava și celălalt doar Buda, și sunt, toate, de librărie. Patru cataloage au fost tipărite peste Dunăre de Buda, la Pesta. Trei dintre aceste patru sunt de la licitații de cărți care au avut loc în Biblioteca Universitară, iar la al patrulea este incertă natura catalogului, pentru că nu se specifică dacă este de librărie, bibliotecă privată sau publică. În ceea ce privește Sibiu, au fost cercetate 4 cataloage, toate venind de la librarul Martin Hochmeister, din anii 1779, 1784, 1787 și 1795. Acest din urmă catalog are ca loc de apariție, pe lângă Sibiu, și Cluj-Napoca. Mai mult, studiul a luat în considerare și prezența cărților britanice la alte două licitații pentru care nu avem un catalog tipărit, ci liste manuscrise: cea de la Colegiul Reformat din Aiud, din aprilie 1779, și încă una, de la Colegiul Reformat din Târgu Mureș, ce a avut loc în decembrie 1780.

Capitolul al patrulea, *Cărți britanice din biblioteca lui Samuel von Brukenthal*, tratează atât aspecte cantitative, cât și calitative privitoare la edițiile britanice pe care le-a avut baronul Brukenthal în biblioteca sa. Este divizat în 4 părți, după modelul după care tipograful și bibliograful Guillaume-François de Bure și-a împărțit lucrarea *Bibliogarchie*

instructive; adică în funcție de clasele sau domeniile cunoașterii. Astfel, subcapitolele sunt despre edițiile britanice din clasa teologiei din biblioteca guvernatorului Transilvaniei, apoi despre cele de istorie; jurisprudență, științe și arte. Ultima parte a capitolului urmărește analiza edițiilor defnitorii pentru biblioteca aristocratului de la Sibiu din clasa literelor frumoase sau belles lettres, cum se numeau în epocă.

Fiecare dintre aceste subcapitole pliate pe domenii este divizat, la rândul său, în câte două părți, în care sunt analizate edițiile britanice reprezentative pentru clasa respectivă. De exemplu, în cazul teologiei, Brukenthal a colecționat un număr considerabil de lucrări ale teologilor englezi, în limba engleză, mai exact lucrări de civilitate creștină. Partea dedicată acestei secțiuni am intitulat-o sugestiv *Hristos. Calea și Adevărul*, după titlul unei astfel de cărți pe care guvernatorul a avut-o. Aceeași metodă a fost utilizată și în cazul celorlalte subcapitole privitoare la edițiile britanice ale lui Brukenthal.

Ultimul capitol, *Cărți britanice din biblioteca lui Ignác Batthyány*, a fost gândit pe modelul celui anterior. De la metoda de lucru și până la titlurile subcapitolelor și structură. Aceasta din urmă a fost, așadar, organizată tot pe baza domeniilor în care se încadrează tipăriturile britanice pe care le-a avut Batthyány și sunt, de asemenea, împărțite în secțiuni cum ar fi: *Istorie ecleziastică și literară* și *Istorie profană universală* la subcapitolul dedicat cărților de istorie din biblioteca episcopului; subcapitolul *Belles lettres* este împărțit în *Cultul Antichității* și *Pasiunea pentru gramatici și lexiconane* ș.a.m.d.

Cercetarea tipăriturilor britanice, atât a celor din biblioteca lui Brukenthal, cât și a celor din biblioteca lui Batthyány, dar și a celor de pe piață, a fost făcută în trei etape majore. Prima a constat în definirea termenilor cheie ai cercetării: cel de *carte britanică*, *spațiu britanic*, *periferie* (geografică și culturală). A fost un demers absolut necesar pentru încadrarea cercetării în anumite limite. Cu alte cuvinte, ce înseamnă tipăritură britanică și unde se oprește spațiul britanic, în ecuația acestei lucrări? Care sunt criteriile pe baza cărora au fost definite aceste două sintagme? În cazul primului termen, criteriul este locul de apariție.

Prin cărți britanice nu înțeleg tipăriturile în limba engleză sau galeză sau în oricare altă limbă indigenă insulei Marii Britanii, ci mă refer la cele produse în spațiul respectiv, indiferent de autor sau limba textului. Prin urmare cercetarea a vizat și lucrările în limbile latină, franceză, germană, italiană sau în oricare alta, care au fost tipărite în spațiul britanic, adică apărute în Anglia și Scoția. Pentru că nu au fost identificate decât foarte puține ediții tipărite în Irlanda, lucru care nu a schimbat și deviat cursul cercetării, le-am inclus în cifrele prezentate și pe acestea. Alegerea acestui criteriu bazat pe locul apariției și nu pe limba

textului - cum se practica adesea în epocă pentru ceea ce se numeau *livres françois* (cărți franceze) sau *english books* (cărți engleze) - deoarece, așa cum am precizat deja, scopul cercetării privește circulația cărților într-o arie geografică, ce fel de cărți și câte puteau ajunge dintr-un colț al Europei în celălalt. Într-o astfel de abordare nu interesează neapărat atât de mult limba textului unei cărți, cât contează locul în care a fost produsă cartea respectivă.

Mai mult decât astăzi, în secolele XVI-XVIII, cunoașterea nu era răspândită în mod egal în Europa și în lume. Unde se afla Transilvania în această geografie a cunoașterii, cum o numea Peter Burke? Sigur că o cercetare asupra prezenței tipăriturilor britanice în biblioteci transilvănene din secolul XVIII nu poate răspunde la o întrebare atât de dificilă și care necesită cercetări care depășesc cu mult orizontul celei de față. Însă inventariind aceste tipărituri, se poate contura o imagine a raporturilor culturale dintre Transilvania și Marea Britanie, văzute ca două periferii opuse ale Europei. Prin urmare, un concept important din punct de vedere metodologic în logica generală a acestui demers este cel de *periferie* și, odată cu acesta, cel de *centru*. Dacă studiem cărțile britanice din Transilvania epocii moderne, sunt destul de mari șanse (și așa spune că este chiar necesar) să ne oprim puțin asupra lucrărilor de pionierat în studierea ideilor de *centru și periferie*, ale lui Immanuel Wallerstein și Fernand Braudel. Deși lucrările celor doi au avut în prim-plan structura generală a economiei Europei moderne, ideea de *centru-periferie* a lui Wallerstein și cea de *economie-lume* a lui Braudel delimitează cadrul general în care s-au derulat comerțul și circulația cărților și a ideilor în Europa secolului al XVIII-lea.

A doua etapă a acestei cercetări privind prezența cărților britanice în cele două biblioteci transilvănene a constat în stabilirea numărului de ediții britanice din respectivele biblioteci. Această activitate poate fi împărțită, la rândul ei, în două faze. Prima a implicat transcrierea tuturor edițiilor tipărite în Insulele Britanice, care apar în inventarul bibliotecii lui Brukenthal, respectiv al bibliotecii lui Batthyány. Odată transcrise titlurile edițiilor britanice identificate, peste 600 la Brukenthal și aproximativ 200 la Batthyány, a început etapa colectării cotelor de bibliotecă, pentru a putea vedea și analiza compoziția volumelor. În această fază au intervenit primele probleme sau dileme metodologice legate de un aspect foarte simplu, la prima vedere, dar care a necesitat eforturi considerabile: alegerea unui criteriu de numărare a respectivelor ediții.

Stabilirea unui număr de tipărituri din cele două biblioteci a fost îngreunată și de prezența coligatelor. Deruta a pornit de la faptul că între noțiunile de *titlu*, *ediție* etc. și cel de *carte* nu există întotdeauna un raport egal, de 1 la 1, deoarece nu toate titlurile care ieșeau din tipografii erau și copertate, pentru a putea fi catalogate drept carte, așa cum ne imaginăm

astăzi că ar trebui să arate o carte. Am decis că cea mai bună metodă este să iau în considerare ediția și să număr pe baza acestui criteriu.

După transcrierea, stabilirea numărului de ediții britanice și clasificarea lor pe domenii, a început valorificarea lor calitativă. Pentru asta am apelat, îndeosebi, la dicționarele de cărți rare, bibliografiile instructive și jurnalele literare și științifice din secolele XVII-XVIII. Acestea sunt: *Bibliographie instructive* a lui Guillaume-François de Bure, *Dictionnaire bibliographique*, în patru volume apărute la Paris, în 1791 și 1802, *Dictionnaire Historique et Critique de la Bible* de Augustin Calmet, *Manuel du libraire* al lui J. C. Brunet, *Trésor des livres rares* a lui Johann G. T. Grässe. În ceea ce privește jurnalele științifice și literare, *Journal des Sçavans* s-a dovedit a fi o sursă extraordinară de informații privitoare atât la piața cărții, la cum funcționa aceasta, cât și la edițiile apărute atunci. Peste 50 de volume din acest jurnal au fost cercetate. Alte periodice asemănătoare au fost *Bibliothèque choisie* și *Bibliothèque ancienne et moderne* ale lui Jean le Clerc, de asemenea, pline de descrieri de cărți nou apărute în acea perioadă. Tot pentru valorificarea calitativă a colecției de ediții britanice din biblioteca lui Brukenthal și a lui Batthyány, au fost consultate mai multe manuscrise provenind din cele două colecții: Mss. 97-101, din biblioteca Brukenthal, dosarele: CD 1-51.26, CD 1-51.27, CD 1-51.32, CD 1-51.33, CD 1-51.49, din Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale, respectiv cutiile XXII, XXIII, XXIV, din Biblioteca Batthyaneum.

Analiza cărților britanice din biblioteca guvernatorului Transilvaniei a conturat un profil enciclopedic de *Homo Europaeus* secular, echilibrat în ceea ce privește domeniile de interes. Numai faptul că o bună parte din acestea erau chiar în limba engleză - lucru mai rar întâlnit, cu câteva excepții cum ar fi biblioteca lui Johann Lorenz von Mosehim, a electorului de Saxonia și a lui Johann Jacob Schultens -, sugerează oarecum că baronul a prevăzut, a simțit că civilizația britanică de la sfârșitul secolului al XVIII-lea se pregătea să cucerească lumea nu neapărat prin forță brută, cât prin limbă și știință.

Pe de altă parte, dacă l-am judeca pe Batthyány doar după colecția sa de ediții britanice, atunci profilul său intelectual și de bibliofil ar fi diferit de cel al lui Brukenthal. În primul rând, a avut mai puțin de 1/3 din câte cărți britanice a avut baronul Brukenthal și jumătate din câte a avut conaționalul său Sámuel Teleki. Asta arată că religia și, desigur, profesia și-au spus cuvântul în gusturile oamenilor. În al doilea rând, clasificarea cărților britanice ale episcopului diferă de cea a britanicilor lui Brukenthal, lecturile ușoare, de loisir fiind aproape inexistente. Edițiile britanice din biblioteca lui Batthyány arată că episcopul

era mult mai preocupat de tratate de teologie, istorie și științe, și mai puțin de beletristică; lucru de altfel în deplină concordanță cu preocupările sale de savant.

Bibliografie

Manuscrise, documente de arhivă

Biblioteca Batthyaneum:

Cutiile XXII, XXIV; Mss.

Catalogus Juristarum, 1824;

Catalogus Theologorum, Tom. I, 1824;

Conscriptio Bibliothecae Instituti Batthyani facta Anno 1824, I ;

Conscriptio Bibliothecae Instituti Batthyani facta Anno 1824, II ;

Elenchus Librorum. Excettni Dni Comitis & Episcopi Transylvaniensis Domini Ignatij de Batthyan in Bibliotheca Sua Cibiniensi reperibilum e a : 1782;

Biblioteca Brukenthal: Ms. 97-101, 112-114

Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale: CD 1-51.26-27, 32-33, 49.

Dicționare, bibliografii, lexicoane, enciclopedii

Brunet fils, Jacques-Charles, *Manuel du libraire et du l'amateur de livres*, Second Edition, Tome Premier, A Paris, Chez Brunet, Libraire, Rue Gît-le-Cœur, n°. 4, 1814;

Brunet, Jacques-Charles *Manuel du libraire et de l'amateur de livres*. Tome Premier. Paris Librairie de Firmin Didot Frères, Files et C. Imprimeurs de l'Institut, Rue Jacob, 56, 1860;

Calmet, Augustin, *Dictionnaire Historique, Critique, Chronologique, Geographique et Litteral de la Bible*, Enrichi de plus de trois cent Figures en taille-douce, qui représentent les Antiquitez Judaïques. Nouvelle Edition revue, corrigée, et augmentée. Tome Quatrième. A Paris Chez Emery, à saint Benoist. Chez Saugrain, Pere, à la Fleur de Lys. Chez Pierre Martin, à l'Ecu de France. Quai des Augustins. M. DCCXXX. Avec Approbation et Privilege du Roy;

Catianu, Ana, Preda, Ioan Aurel, *Dicționar al literaturii engleze*, Editura Științifică, București, 1970;

De Bure, Guillaume-François, *Bibliographie instructive: Ou Traité de la Connoissance des Livres Rares et Singuliers*. Contenant un Catalogue raisonné de la plus grande partie de ces Livres précieux, qui ont paru successivement dans la République des Lettres, depuis l'Invention de l'Imprimerie, jusqu' à nos jours. *Volume de Théologie*. A Paris,

Chez Guillaume-François de Bure, le Jeune. Libraire, Quai des Augustins. M. DCC. LXIII. Avec Approbation, et Privilège du Roi;

De Bure, Guillaume-François, *Bibliographie instructive: ou Traité de la Connoissance des Livres Rares et Singuliers*. Contenant un un Catalogue raisonné de la plus grande partie de ces Livres précieux, qui ont paru successivement dans la République de Lettres, depuis l'Invention de l'Imprimerie, jusques à nos jours; Volume de la Jurisprudence et des Sciences et Arts. A Paris, Chez Guillaume-François de Bure, le Jeune. Libraire, Quai des Augustins. M. DCC. LXV. Avec Approbation, et Privilège du Roi;

De Bure, Guillaume-François, *Bibliographie instructive: ou Traité de la Connoissance des Livres Rares et Singuliers*. Contenant un Catalogue raisonné de la plus grande partie de ces Livres précieux, qui ont paru successivement dans la République de Lettres, depuis l'Invention de l'Imprimerie, jusques à nos jours; *Belles-Lettres*. Tome I, A Paris, Chez Guillaume-François de Bure le Jeune, Libraire, Quai des Augustins. M. DCC. LXV. Avec Approbation, & Privilège du Roi;

De Bure, Guillaume-François, *Bibliographie instructive: ou Traité de la Connoissance des Livres Rares et Singuliers*. Contenant un Catalogue raisonné de la plus grande partie de ces Livres précieux, qui ont paru successivement dans la République de Lettres, depuis l'Invention de l'Imprimerie, jusques à nos jours; *Belles-Lettres*. Tome II, A Paris, Chez Guillaume-François de Bure le Jeune, Libraire, Quai des Augustins. M. DCC. LXV. Avec Approbation, & Privilège du Roi;

De Bure, Guillaume-François, *Bibliographie instructive: ou Traité de la Connoissance des Livres Rares et Singuliers*. Contenant un Catalogue raisonné de la plus grande partie de ces Livres précieux, qui ont paru successivement dans la République de Lettres, depuis l'Invention de l'Imprimerie, jusques à nos jours; *Histoire*. Tome Premier. A Paris, Chez Guillaume-François de Bure le Jeune, Libraire, Quai des Augustins. M. DCC. LXVIII. Avec Approbation, & Privilège du Roi;

De Bure, Guillaume-François, *Bibliographie instructive: ou Traité de la Connoissance des Livres Rares et Singuliers*. Contenant un Catalogue raisonné de la plus grande partie de ces Livres précieux, qui ont paru successivement dans la République de Lettres, depuis l'Invention de l'Imprimerie, jusques à nos jours; *Histoire*. Tome II. A Paris, Chez Guillaume-François de Bure le Jeune, Libraire, Quai des Augustins. M. DCC. LXVIII. Avec Approbation, & Privilège du Roi;

Deschamps, P., Brunet, G., *Manuel du libraire et de l'amateur de livres. Supplément*, Tome

Premier, A-M, Librairie de Firmin-Didot et C., 1878;

Dictionnaire Bibliographique, Historique et Critique des Livres Rares, Precieux, Singuliers, Curieux et Recherchés qui n'ont Aucun Prix Fixe, Tant des Auteurs Connus que de Ceux qui ne le sont pas, Soit Manuscrits; Soit Imprimés, &c. Avec Leur Valeur Réduite à une juste appréciation. Tome Premier, A-G. A Paris, Chez Cailleau et Fils, rue Galande, No. 64. Et se trouve à Liege, Chez Jean-Jacques Tutot, Imprimeur – Libraire. M. DCC. XCI;

Dictionnaire Bibliographique, Historique et Critique des Livres Rares, Precieux, Singuliers, Curieux et Recherchés qui n'ont Aucun Prix Fixe, Tant des Auteurs Connus que de Ceux qui ne le sont pas, Soit Manuscrits; Soit Imprimés, &c. Avec Leur Valeur Réduite à une juste appréciation. Tome Second, H-SAU. A Paris, Chez Cailleau et Fils, rue Galande, No. 64. Et se trouve à Liege, Chez Jean-Jacques Tutot, Imprimeur – Libraire. M. DCC. XCI;

Dictionnaire des Portraits Historiques, Anecdotes et Traits Remarquables des Hommes Illustres. Tome Troisieme, A Paris, Chez Lacombe, Libraire, Quai de Conty. M. DCC. LXIX. Avec Approbation & Privilège du Roi;

Encyclopédie, ou Dictionnaire raisonée des sciences, des arts et des métiers, par une Société de gens de lettres. Mis en ordre & publié par M. Diderot, de l'Académie Royale des Sciences & des Belles-Lettres de Prusse; & quant à la partie mathématique, par M. D'Alembert, de l'Académie Royale des Sciences de Paris, de celle de Prusse, & de la Société Royale de Londres. Chez Le Breton, Imprimeur ordinaire du Roy, rue de la Harpe. Chez Durand, rue Saint Jacques, à Saint Landry, & au Griffon. M. DCC. LI. Avec approbation et privilege du Roy., Tom II, B – CZ;

Grässe, Jean George Théodore, *Trésor de livres rares et précieux ou Nouveau dictionnaire bibliographique.* Tome Premier, Dresde, Geneve, Londres, Paris, 1859;

Manuel Historique, Géographique et Politique des Négocians, Ou Encyclopedie Portative de la Theorie et de la Practique du Commerce. Tome Premier, A Lyon, Chez Jean-Marie Bruyset, Imprimeur-Libraire. M. DCC. LXII. Avec Approbation et Privilege du Roi;

Manuel Historique, Géographique et Politique des Négocians, Ou Encyclopedie Portative de la Theorie et de la Practique du Commerce. Tome Second, A Lyon, Chez Jean-Marie Bruyset, Imprimeur-Libraire. M. DCC. LXII. Avec Approbation et Privilege du Roi;

The New Encyclopædia Britannica. Vol. 4. Micropædia Ready Reference. 15th Edition, Chicago, Auckland, London, Madrid, Manila, Paris, Rome, Seoul, Sydney, Tokyo, Toronto, 1994;

The New Encyclopædia Britannica. Volume 10. Micropædia Ready Reference. 15th Edition, Chicago, Auckland, London, Madrid, Manila, Paris, Rome, Seoul, Sydney, Tokyo, Toronto, 1994;

The New Encyclopedia Britannica, vol. 26, Micropædia Ready Reference. 15th Edition, Chicago, Auckland, London, Madrid, Manila, Paris, Rome, Seoul, Sydney, Tokyo, Toronto, 1994;

Noul dicționar universal al limbii române, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu. Ediția a 5-a revizuită, Litera, București, 2017;

Pagel, Julius Leopold, „Stoll, Maximilian” în *Allgemeine Deutsche Biographie*, 36 (1893), (versiune online, 04.04.2018);

Plomer, Henry R., *A Dictionary of the Printers and Booksellers who were at work in England, Scotland and Ireland from 1668 to 1725*, With the help of H. G. Aldis, E. R. McC. Dix, G. J. Gray, and R. B. McKerrow. Edited by Arundell Esdaile. Printed for the Bibliographical Society, at the Oxford University Press, 1922;

Teodor, Pompiliu, Mârza, Iacob, Stanciu, Laura (eds.), *Semantică politică iluministă în Transilvania (sec. XVII-XIX): glosar de termeni*, Aeternitas, Alba Iulia, 2002;

Weißner, Gernot, „Mosheim, Johann Lorenz von” în: *Neue Deutsche Biographie* 18 (1997);

Periodice vechi

Intelligenzblatt der Annalen der Literatur und Kunst in den österreichischen Staaten, Nr. 18. May, 1804;

Journal des Sçavans, Du Lundi 2 Février, M. DC. LXV;

Journal des Sçavans, Du Lundi 16 Fevrier, M. DC. LXV;

Journal des Sçavans, Du Lundy. 9 Novemb. M. DC. LXXV;

Journal des Sçavans, du Lundy 7. Decemb. M. DC. LXXVI;

Journal des Sçavans, du Lundy 25. Avril, M. DC. LXXVIII;

Journal des Sçavans, De l'An M. DC. LXXX. Par le Sr. A. D. L. R. Tome Hvitieme. A Amsterdam, Chez Pierre le Grand, M. DC. LXXXII;

Journal des Sçavans, Du Lundi 19. Juillet, M. DC. LXXXIII;

Journal des Sçavans, pour l'Année M. DC. LXXXV. Tome treisieme. A Amsterdam, Dans l'Imprimerie de G. P. & J. Blaeu, M. DC. LXXXVI;

Journal des Sçavans, Du Lundi 12 Mars, M DC. LXXXV;

Journal des Sçavans, Du Lundi 10 Sept., M. DC. LXXXV;

Journal des Sçavans, Du Lundi, 17. Janv. M. DC. LXXXIX;

Journal des Sçavans, Du Lundy 1. Septemb. M. DC. XCII;
Journal des Sçavans, Du Lundy 8 Decemb. M. DC. XCII;
Journal des Sçavans, Du Lundi 26. Novembre, M. DC. XCVI;
Journal des Sçavans, Du Lundy 21. Avril. M. DC. XCVIII;
Journal des Sçavans, Du Lundi 23. Juin. M. DC. XCVIII;
Journal des Sçavans, Du Lundy 28. Juillet. M. DC. XCVIII;
Journal des Sçavans, Du Lundi 5. Fevrier, M. DCCIII;
Journal des Sçavans, Du Lundi 21. Janvier, M. DCC IV;
Journal des Sçavans, Du Jeudi 2 Juin, M. DCCVII;
Journal des Sçavans, Du Lundi, 5. Septembre M. DCCVII;
Journal des Sçavans, Avec les suplé mens. Pour les Mois d'Octobre, Novembre, Decembre
1708. Tome XLII. A Amsterdam, Chez les Janssons à Waesberge. M. DCC IX;
Journal des Sçavans, Du Lundi 16. Octobre. M. DCCVIII;
Journal des Sçavans, Du Lundi 10. Decembre M. DCCVIII;
Journal des Sçavans, Du Lundi 11. Fevrier, M. DCCIX;
Journal des Sçavans, Pour le Mois de Fevrier, M. DCCX;
Journal des Sçavans, Pour le Mois de Mai. 1710. A Amsterdam, Chez les Janssons à
Waesberge, M. DCCX;
Journal des Sçavans, Pour le Mois de Juin. 1710. A Amsterdam, Chez les Janssons à
Waesberge, M. DCCX;
Journal des Sçavans, Pour le Mois de Janvier, M. DCCXI;
Journal des Sçavans, Pour le Mois de Juillet, MDCCXIV;
Journal des Sçavans, Pour le Mois d'Août MDCCXIV;
Journal des Sçavans, Pour le Mois de Mars, 1720;
Journal des Sçavans, Août 1736;
Journal des Sçavans, Juin 1737;
Journal des Sçavans, Juillet 1739;
Journal des Sçavans. Avril 1740;
Journal des Sçavans. Juillet 1740;
Journal des Sçavans. Juillet 1743;
Journal des Sçavans. Août 1743;
Journal des Sçavans, Mai 1745;
Journal des Sçavans, Novembre 1745;
Journal Encyclopédique, Dédié à Son Altesse Serenissime, Mgr. le Duc de Bouillon, &c. &c,

&c. Année 1770. 1er. Janvier 1770. Tome I. Partie I. A Bouillon. De l'Imprimerie du Journal. Avec Approbation & Privilège;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome I. Pour l'Année MDCCXIV. Partie Première. A Amsterdam, Chez David Mortier Libraire. MDCCXIV;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux bibliothèques universelle et choisie. Tome IV. Pour l'année MDCCXV. Partie Seconde. A Amsterdam, Chez David Mortier Libraire. M DCC XV;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome VI. Pour l'année M DCCXVI. Partie Seconde. A Amsterdam, Chez David Mortier, Libraire, MDCCXVI;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome XI. Pour l'Année MDCCXIX. Partie Première. A Amsterdam, Chez David Mortier, Libraire M DCC XIX;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome XIII. Pour l'Année MDCCXX. Partie Première. A Amsterdam, Chez les Freres Wetstein. M DCC XX;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome XIV. Pour l'Année MDCCXX. Partie Seconde. A Amsterdam, Chez les Freres Wetstein;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*, Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome. XV. Pour l'Année MDCCXXI. Partie Seconde. A Amsterdam, Chez les Freres Wetstein. M DCC XXI;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome XIX. Pour l'année MDCCXXIII. Partie Première. A Amsterdam, Chez les Freres Wetstein. M DCC XXIII;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome XX. Pour l'année MDCCXXIII. Partie Seconde. A Amsterdam, Chez les Freres Wetstein. M DCC XXIII;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque ancienne et moderne*. Pour servir de suite aux Bibliothèques Universelle et Choisie. Tome XXIII. Pour l'Année MDCCXXV. Partie Première. A Amsterdam, Chez les Freres Wetstein. M DCC XXV;

Le Clerc, Jean, *Bibliothèque Choisie, pour servir de suite a la Bibliothèque Universelle*. Année M D CC IV. Tome IV. A Amsterdam, Chez Henry Schelte, M D CC IV;

Me'moires pour l'Histoire des Sciences et Beaux-Arts. Mai 1754. Partie Seconde;

Suplement du Journal des Journal des Sçavans, Du dernier Avril, M. DCCVII;

Supplement du Journal des Sçavans, Du dernier d'Octobre M. DCCVIII;

Suplement du Journal des Sçavans, Du dernier de Decembre, M. DCCVIII;

Suplement au Journal des Sçavans, Du dernier de Février, M. DCCIX;

Suplement du Journal des Sçavans, Du dernier de Mars, M. DCCIX;

Suplement du Journal des Sçavans, Du dernier d'Avril, M. DCCIX;

Suplement du Journal des Sçavans, Du dernier de Mai, M. DCCIX;

Suplement du Journal des Sçavans, Du dernier de Juin, M. DCCIX;

Cataloage de librării și de licitații de biblioteci

*MDCCLXV. Catalogo di libri italiani che si trovano presentamente In Copenhagen appresso
C. Philibert;*

1784. Catalogo di libri francesi, italiani, e latini che si vendono in Napoli presso G. P.

*Merande e Comp. Nella piazza di S. Angelo a Nido sotto il palazzo del Sign. Principe
di Corigliano. Con licenza de' Superiori;*

Bibliotheca Exc. D. B. M. Nic. Com. Esterhasy horis consuetis. Pro auctione publicabitur.

*Viennae Austriae, D. „17” Febr. MDCCLXVI. In dem Hochgr. Esterhasischen Haus
auf der Molker-Bastey. Gedruckt mit Jahnischen Schriften;*

*Bibliotheca selecta, sumtuosissima, omnigenae eruditionis libris multifario idiomate
conscriptis referta. Publicae auctioni exponentur Die 16. Mensis Februarii, anno
1774. Auf dem Kohlmarkt, im goldenen Brunn, Nro. 144. im 3ten Stock. Wien,
gedruckt mit Schulzischen Schriften;*

Bibliotheca Franziana. Publicabuntur die XXVIII. Mensis Aprilis, anno M. DCC.LXXIV.

Auf dem Heidenschuß, im Paulinerhaus Nro. 209. im 3ten Stock. Literis Schulzianis;

*Bibliotheca Schultensiana, sive Catalogus librorum, Quos collegit vir clarissimus Johannes
Jacobus Schultensius, Th. Doct., Theologiae et Linguarum Orientalium Professor in
Academia Batava, Collegii Theologici regens primarius, et interpres manuscriptorum
legati Warneriani. Qui publica auctione vendentur per Henricum Mostert, Die Lunae
18. Septembris & seqq. 1780. Lugduni Batavorum, apud Henricum Mostert, Ubi
Catalogi distribuuntur Solutis Duodecim Stuveris;*

Bibliothecæ Schultensianæ. Pars II;

Bibliothecae A D. Francisco Domin. Haeberlin Sereniss. Dvcis Brvnsvigo - Lvnebvrgici

*Consiliario Ivstitiae Intimo, Ivris Publici et Historiarvm in Academ. Ivlia Carolina
Prof. Pvblic. ordin. mvlto stvdio, et ivdicio collectae Helmstadii D. V. Maii et seqq. A*

MDCCLXXXVIII. pvblicae avctionis lege dividendae. Pars I. Helmstadii Typis Io. Henric. Kühnlini a. MDCCLXXXVIII;

Bibliothecae a Io: Sigismvndo Moerlio Totvis Rever. Ministerii Norimberg. Atqve Ecclesiae ad. D. Sebaldi antistitis mvlto stvdio collectæ d. X April. et seqq. A. 1792 Pvblicae avctionis lege dividendae Pars Posterior Libros Theologicos, Ivridicos, Medicos, Philosophicos ac Mathematicos, Libros in Ana, Norica cvm Append. Altdorfinorvm, Libros Miscellaneos Variis Generis, Icones, Collectionem Dissertationvm et Libros Non-Dvm Compactos Complectens Norimbergae 1792;

Bibliotheca a Philippo Ludovico Wittwero, Medicinæ Doctore, Reip. Norimbergensis Physico Ordinario, Academiae Naturæ scrutatorum Cæsaro-Leopoldinæ, Societati Oeconomicae Burghausensi, nec non Socitati quæ ad pegnesum est florigeræ adscripto, summo olim multisque impensis collecta, libros exquisitissimos ad Medicinam non solum, sed ad alia quoque scientiarum artiumque genera spectantes complectens, a. d. XV. Sept. et seqq. A. MDCCLXXXIII. Norimbergæ publicæ auctionis ritu dividendæ. Norimbergæ, a Aeræ Christianæ CIOIOCCCLXXXIV;

Bibliothecae Krufftianaes pars prima. Libros in folio continens. A die 2da Martii anii proximi MDCCLXXXV;

Bibliothecae Krufftianaes pars secunda. Libros in folio continens. A die 2da Martii anii proximi MDCCLXXXV;

Bibliothecae Samuelis S.R.I. Com. Teleki de Szék. Pars Prima. Auctores Classicos Graecos et Latinos ex optimis editionibus ordine chronologico dispositos eorumque Opera et Fragmenta coniunctim edita : Patres denique et Scriptores Ecclesiasticos. Veteres complexa. Cum brevi vitarum descriptione, et notatione temporis quo quisque circiter vixerit. ddiectis passim Eruditorum indiciis. Viennae. Excud. Fr. Markid. Pulio. Typis per Sam. Falka. Bikfalvensem Transilvanum Sculptis, in Typographeo Baumeister: M D C C X C V I;

Bibliothecæ Samuelis S. R. I. Com. Teleki de Szék. Pars Secunda. Classes Theologicam, Historico-Ecclesiasticam, Juridico – Politicam, Philosophicam, Philologicam, Antiquariam, Historicam et Litterariam complexa. Praemittuntur Leges Bibliothecariae cum Supplementis et Emendationibus Partis Primae. Viennæ. typis Mathiae Andreae Schmidt. 1800 ;

Bibliothecæ Samelis Com. Teleki de Szék. Pars Tertia. Scriptores Rerum Hungaricarum et

Transilvanicarum complexa, cum Catalogo Librorum Hungaric. conjugis desideratissimæ Susannæ Com. Bethlen de Iktar, Accedunt: Supplementa Catalogi Partis Primæ et Secundæ. Viennæ, MDCCXI. Typis Antonii Pichler;

Bibliothecæ Samuelis Com. Teleki de Szék. Pars Quarta. Novas Accessiones ad tres priores partem completa. Viennæ, MDCCCXIX. Typis Antonii Pichler;

Bücher Verzeichniß, Verschiedener Sprachen- Künste und Wissenschaftten, als auch anderer nützlischen Materien, welche von den Liebhabern um billige Preise zu haben sind. verlegt und zu finden bey Martin Hochmeister. Kaiserl. Königl. privilegirten Buchdrucker und Buchhändler in eigener Behausung Nro. 265. auf der Wiesen in Hermannstadt, 1784(8);

Catalogo de libri italiani spagnuoli ed inglesi che se trovano presso Augusto Græffer librajo della Corte. Vienna, MDCCLXXX. In seinem Buchgewölbe unter den Tuchlauben, im Sterneckschen Hause Nro. 571;

Catalogo de' libri italiani che si trovano vendibili presso Carlo Scapin al Lion d' Oro. Padova MDCCLXXXIII;

Catalogo di libri francesi, italiani e latini che si vendono in Napoli presso G. P. Merande e Comp. Nella piazza di S. Angelo a Nido sotto il palazzo del Sign. Principe di Corigliano. Con licenza de' Superiori. 1784;

Catalogo de' libri stampati da Giuseppe Maria Porcelli in Napoli, e di altri che se ne ritrova avere in maggior numero, e che sono vendibili nelle sue librerie per l'anno MDCCLXXXIV;

Catalogo di libri latini Che si trovano al presente vendibili presso Giuseppe Molini mercanti di libri dagli arhibusieri in Firenze MDCCLXXXIV;

Catalogo de libri che si ritrova in maggior numero Nicola Lizzani Mercanti di libri in Roma nella strada del Corso con i suoi prezzi a paoli Romani. Per l'Anno MDCCLXXXV. Con Licenza de' Superiori;

Catalogue des Livres François qui se vendent à Vienne chez Emeric Felix Bader Libraire. 1761. Das Gewölbe ist in der Bogner-Gaße, neben dem Todten-Kopfe;

Catalogue des livres françois anglois & italiens qui se vendent dans la Librairie de Ghelen, sur la place dite le Hohenmarkt. à Vienne 1775;

Catalogue de livres françois, anglois, italiens &c. Du fond de Matthias Fontaine libraire demeurant a Mannheim. Et qui se trouve a la présente foire de May à Vienne. Ayant son magazin sur la place dite auf dem Hoff. Nro. und in dem Strohgäßl in dem Tischlerischen Hauß Nro. 208. über 2. Stiegen. 1783;

Catalogue des Livres qui se trouvent chez les Freres Gay, Imprimeurs-Libraires à la Singerstrasse, no 927, et sur le Hof, no 388. Pendenat la présente Foire, dite Jubilate, 1784;

Catalogue des Livres Imprimées aux depéns de Venance Monaldini Libraire Ruë du Cours à Rome Comme aussi plusieurs autre qu'il se trouve en nombre avec leur prix en Liv. de France. MDCCLXXXV;

Catalogue des livres qui se trouvent présentement chez Gay, Imprimeur-Libraire, In der Singerstrasse, No. 927. jusqu'à la St. George, au No. 864. à la St. George prochaine M. D. CCLXXXVI;

Catalogue de quelques Livres latins qui se trouvent au prix marqué chez Rodolphe Græffer, Libraire au Schulhof à Vienne;

Catalogus Impressorum Librorum Bibliothecæ Bodlejanæ in Academia Oxoniensi. Curâ & Operâ Thomæ Hyde è Coll. Reginae Oxon. Protobibliothecarii. Oxonii, E Theatro Sheldoniano. M. DC. LXXIV;

Catalogus Bibliothecæ Mohrianae omnigenae eruditionis libros selectos continens. Qui pro Auctione publica Die 18. Aprilis Anni currentis M. DCC. LIX. Distrahentur In der Weinburg-Gassen in dem sogenannten klein-Colloredischen Haus im ersten Stock. Der Catalogus ist zu haben bey dem goldenen Vließ. Wienn, gedruckt bey denen Heyingerischen Erben, in der Römer-Strassen;

Catalogus librorum ad omne eruditionis genus spectantium et variis linguis conscriptorum, quos Briffaut de Slawietin auctionis lege distrahi curabit die XXII. Januarii MDCCLXVI. Im Briffoischen Hause bey den drey grunen Baumen neben dem wilden Manne im ersten Stocke in der Kärntner Straße. Wien, Gedruckt bey Georg Ludwig Schultz felig hinterlaußnen Wittib.;

Catalogus librorum et idiomatis. Pro licitatione publicabuntur. D. „27” Apr. MDCCLXVII. Auf dem alten Bauern-Markt, in dem Hochfürstl. Liechtensteinischen Haus, im zwenten Stock. Viennæ Austriae, Typis, Mariae Susannæ Jahn, viduae;

Catalogus præstantissimorum omnis generis librorum ad historiam, philosophiam, politicen, criticen, antiquitates, artes, litteras, &c. Pertinentium ex variis linguis tam impressorum quam manuscriptorum. Licitabuntur D. XII. Decembris MDCCLXVIII. Viennæ Austriae. Auf der Mehlgruben im erster Stock gegen dem neuen Markt. Wienn, gedruckt mit Jahnischen Schriften;

Catalogus librorum variae eruditionis et argumenti pro auctione publicabuntur. In der

Singerstrassen in Graf Halleweilischen Haus, im dritten Stock linker Hand. Anno MDCCLXIX. Die „20 Febr.“. (...) gedruckt mit Schulzischen Schriften;

Catalogus librorum pie defuncti Joann. Bapt. Gaspari de Neuberg Histor. Professoris.

Quorum auctio publica instituetur D. „25 Aprilis“ & subsequentibus diebus, Auf dem alten Fleischmarkt, im Streitfortischen Haus, im ersten Stock. Wien, gedruckt mit Jahnischen Schriften. 1769;

Catalogus librorum varii argumenti et idiomatis, licitationi publicae exponentur Viennae

Austriae die. 12. Junii, 1769. In der obern Bräunerstrassen in dem Wenßelischen Haus, im ersten Stock. Typis Schulzianis;

Catalogus librorum ad cunctas facultates eruditionis pertinentium. Oder: Verzeichniß der

Bücher, welche in dem Allerheiligen Markte in Wien, nebst vielen andern bey Johann Friedrich Jahn um billigen Preiße zu haben sind. 1772;

Catalogus librorum, oeconomico-geographico-politico-physico-mathematico-philologico-

historicum. Oder Verzeichniß derjenigen historischen Bücher, welche bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, k. K. Hofbuchdruckern und Buchhändlern, in dessen Handlungen zu Wien, Prag und Innsbruck um beygesetzte sehrbillige Preise zu haben sind. 1773;

Catalogus librorum historicorum, et ad artes liberales et scientias pertinentium. Maxima ex

Parte nitide compactis, quorum Venditio publica est futura Die „14. April.“ 1773. Im Albrechtsburgischen Hause Nro. 5. nächst der Kaiserl. Königl. Burg, im dritten Stock. Wien; gedruckt mit Schulzischen Schriften;

Catalogus librorum historicorum, et ad artes liberales et scientias pertinentium. Maxima ex

Parte nitide compactis, quorum Venditio publica est futura Die „28 Febr.“ 1774. Im Albrechtsburgischen Hause Nro. 5. nächst der Kaiserl. Königl. Burg, im dritten Stock. Wien; gedruckt mit Schulzischen Schriften;

Catalogus præstantissimorum librorum varii idiomatis, et argumenti qui auctioni publicae

exponentur Die 3. Augusti 1774. & subseqq. diebus Mane ab hora 9 ad 12, post meridiem a 3 ad 6 In der Kärntnerstraße Nro. 1079. im Sternekischen Hause, ersten Stocks, rechterhand. Wien; gedruckt mit Jahnischen Schriften;

Catalogus librorum variae eruditionis. Publicabuntur die XVIII. Mensis octobris, anno M.

DCC. LXXIV. In der Wildweker insgemein Wiplinger Strasse, nächst dem hohen Markt, im Rumboldischen nunmehr Doktor Raabischen Haus, Nro 420. im 4ten Stock, rechter Hand. Wien; gedruckt mit Schulzischen Schriften;

Catalogus excellentissimæ Bibliothecæ Canalianæ cujus libri auctioni publicæ singulatim

exponentur Die 12. Decembris 1774 & subseqq. diebus Mane ab hora 9 ad 12, post meridiem a 3 ad 6. Nro. 415 zum Stoß im Himmel, rechterhand zu ebener Erde, die 2te Thür. Wien; gedruckt bey Johann Joseph Jahn;

Catalogus einiger sowohl alten als ganz neuen brauchbaren und sehr nützlichen theologisch, juristisch, medicinisch, chymisch, historisch, publicistisch, mathematisch, militärischen haushaltungs und landwirthschaftlichen, gebundenen Büchern in verschiedenen Sprachen, welche den Meistbiethenden gegen baare Bezahlung bindan gegeben werden Den 9ten Januar. 1775. Vormittag von 9. bis 12. Uhr, Nachmittag von 3. bis 6. Uhr. Im Albrechtsburgischen Hause Nro. 5. im dritten Stock, nächst der kaiserl. königl. Burg. Wien; gedruckt mit Schulzischen Schriften;

Catalogus librorum Bibliothecæ Khevenhüllerianæ; qui auctioni publicæ exponentur. Die 7mo Mensis Januarii 1777. & sequentibus Diebus. Mane ab hora 9. ad 12. a meridie vero ab hora 3. ad 6. Auf dem Graben in dem vorhin sogenannten Freyisinger nunmehr aber von Trattnerischen Freyhause im ersten Hofe rückwärts über die Hauptstiege im 3ten Stock. Viennæ, Typis Joan. Th. Nob. de Trattnern Typograph. et Bibliopol. Aulic. 1776;

Catalogus Bibliothecæ Hænianæ, quæ auctioni publicæ exponentur die „30 Decembris“ 1776. & subsequentibus diebus. Mane ab hora 9 ad 12; post meridiem vero a 3 ad 6. Nro. 1072. in dem Burgerspital von PP. Kapucinern hinein linkerhand im 2ten Stock. Wien, gedruckt bey Johann Joseph Jahn;

Catalogus von einigen gebundenen Büchern in verschiedenen Sprachen und Wissenschaften, welche um beygesetzten letzten Preiß zu haben sind in der Græfferschen Hütte auf dem Hof, hinter der Säule. Wien, im Jubilatemarkt 1776;

Catalogus von einigen gebundenen Büchern in verschiedenen Sprachen und Wissenschaften, welche um beygesetzten letzten Preiß zu haben sind in der Graefferschen Hütten, auf dem Hof, hinter der Säule. Wien, im Jubilatemarkt 1777;

Catalogus der von Weil. dem hochfürstl. Anhalt-Dessauischen Hofrath, Medicinæ Dr. & Practic. Ordinar. zu Franckfurt am Mayn Herrn Peter Pasquay hinterlassenen ansehnlichen Bibliothec, darinnen besonders was die Natur-Geschichte anlanget, sehr rare Werke befindlich, wie auch viele kostbare Kupferstiche und Landcharten. Sodann Einige Anatomische und Chirurgische Instrumenten, Nebst Anhang Einer specificirten starcken Sammlung zur Experimental-Physic gehöriger Instrumenten und Maschinen welche gegen Ende künftigen Monats Octobr. a. c. dahier auf der Zeil

Lit. D. No. 27. an den Meistbietenden gegen gleich baare Bezahlung überlassen werden sollen. Franckfurt am Mayn 1777;

Catalogus von einigen gebundenen Büchern in verschiedenen Sprachen und Wissenschaften welche um beygesetzten letzten Preis in der Gräfferschen Hütte auf dem Hofe hinter (der) Säule zu haben sind. Wien; im Allerheiligen=Markt. 1778;

Catalogus Bibliothecae Scheybianae quo auctioni publicae exponentur die 22 Aprilis 1778. et sequentibus diebus Mane ab hora 9. ad. 12. a meridie ab hora 3. ad. 6. Auf dem Wildbrätmarkt Nro. 565. in der grossen Landskron in zweyten Stock. Viennae, Typ. Joan. Thom. Nob. de Trattnern, Sac. Caes. Reg. Aulae Typogr. et Bibliop;

Catalogus Excellentissimæ Bibliothecæ Ulfeldianæ quæ auctioni publicæ exponentur Die 22. Junii 1778, et subsequentibus Diebus Mane ab hora 9. ad 12; a meridie ab hora 3. ad 6. Auf dem Minoriten-Platz, Nro. 36. im Gräfl. Ulfeldischen Hause, bey dem großen Thor hinein, im 3ten Stock. Wien, gedruckt mit Geroldischen Schriften;

Catalogus Librorum Variarum Linguarum, Scientiarum et Artium, aliarumque utilium materiarum qui venales iusto prostant pretio in Officina Libraria Martini Hochmeister, Cæsar. Regio Privileg. Typogr. et Bibliopolæ in Foro Minori Cibinii. 1779;

Catalogus von gebundenen deutschen, lateinischen, französischen, englischen und italienischen Büchern, wodon ein großer Theil planirt und neu eingebunden is und welche um beygeseßten Preiß zu haben sind bey Ernst Klopstock. Im Wiener Allerheiligen Markt auf dem Hof hinter der Säulen im Durchgange gegen der großen Weintraube uber. 1780;

Catalogus librorum varii idiomatis et argumenti qui auctioni publicæ exponentur Die 13. Martii 1780 et subsequentibus diebus Mane ab hora 9 ad 12, post meridiem vero a 3 ad 6. Auf der Brandstadt No. 618. im vierten Stock. Wien, gedruckt bey Mathias Andreas Schmidt, Universitäts Buchdrucker;

Catalogus von Neuen Büchern, welche um beygesetzte Preise zu haben sind bey dem Buchhändler Johann Samuel Heinsius in Leipzig, auf dem alten Neumarkt in Herrn Breitkopfs neuem Hause zum weißen Bär. 1781;

Catalogus libros latinis, italicis, gallos, ac hispanos complectens quorum nonnulla exemplaria venalia extant apud Hæredes Balleonios. Venetiis, MDCCLXXXIV;

Catalogus Librorum Publica Auctione vendendorum, oder Verzeichniß von Büchern ans allen Fächern der (Wissen)schaften in verschiedenen Sprachen nebst den besten Atlaßen, Landkarten, und verschiedenen schönen französischen, welche am „4“

November und folgenden Tügen im Sulzerischen Hauß Nro. 1164. in der obern Breinerstrassen nächst dem Tit: Graf Gabrianischen Hauß zu ebener Erde früh von 9. bis 12. Nachmittags von 3. bis 6. Uhr an die Meistbietende gegen baare Bezahlung hindan gegeben werden. Wien 1785;

Catalogus librorum et quorundam numismatum, quorum publica auctio fiet in Bibliotheca Universitatis Viennensis 24. Septemb. et sequentibus diebus 1787. horis ante et post meridiem consuetis. Viennæ, Literis Hörlingianis. 1787;

Catalogus librorum qui in Bibliotheca Universitatis Pestiensis publicæ auctioni exponentur. 4 Junii & sequentibus diebus 1787. ante & post meridiem horis consuetis. Pestini, Typis J. Michaelis Landerer;

Catalogus librorum in Bibliotheca Universitatis Pestiensis vendendorum „2” Junii et seqq. dieb. ann. 1788. horis ante et post meridiem consuetis. Pestini, Litteris Trattnerianis;

Catalogus librorum viri excellentissimi, ac celeberrimi domini Maximiliani Stoll, Consilarii Cæs. Reg. nec non Profess. Medicinæ practicæ Vindobonens. Longe meritissimi. Auf der Mehlgrube, Frühe von 9 bis 12. Nachmittags von 3 bis 6 Uhr, den „11 January(?)“ Jäner 1788. und die nachfolgenden Täge. Viennæ, ex Officina Schmidiana;

Catalogus librorum qui in Bibliotheca Universitatis Viennensis publica acutione exponentur XIII. Maji et seqq. MDCCLXXXVIII. Horis ante et post meridiem consuetis. Viennæ, Typis Hörlingianis;

Catalogus librorum in Bibliotheca Universitatis Pestiensis auctione publica vendendorvm 4. Maji & Seqq. ann. 1789 mane ab hora 9. ad 12. post meridiem ab. 3. ad 6. Pestini, Typis Matthiae Trattner;

Catalogus librorum, qui Pestini publicæ auctioni exponentur. Mense Die Anno 178;

Catalogus librorum universalis omnigenæ facultatis. Allgemeines Verzeichniß derer Bücher, welche bey Johann Thomas Edlen von Trattnern, Königl. Hofbuchdruckern und Buchhändlern, um beygesetzte sehr billige Preise, sowohl in dessen Handlung zu Wien, als in seinen sämtlichen Filialbuchhandlungen, desgleichen bei seinen Kommissionärs in den k. k. Erblanden, zu haben sind. 1790;

Catalogus Bibliothecæ Wittwerianæ. Pars Posterior;

Catalogus Bibliothecæ Wittwerianæ. Pars Posterior. Sectio Altera;

Catalogus librorum venalium in bibliopolis Martini Hochmeister, C. R. Dicasterialis Typographi Claudiopoli & Cibirii reperibilium. 1795;

Catalogvs Bibliothecæ Io. Lavr. a Mosheim Academiae Goettingensis olim Cancellarii a. d.

XIV. *Ivlii MDCCLVI.* Goettingae in aedibus pie defuncti avctionis lege publice dividendae. Cvm indice. Goettingae MDCCLVI;

Catalogvs librorum, maximam partem exquisitissimorum, interque hos splendidissimorum operum, quæ in Bibliotheca Electorali Dresdasi in duplo extiterunt, quorumque consueta avctionis publicæ lege venditio fiet d. 15. Novembris & seqq. Hujus anni, Horis a tercia pomeridianis. Pars I. cujus contenta indicat præmissus post præfationem classium conspectus. Libri quovis die distrahendi, ab hora X. ad XII. Avctionis diebus perlustrandi exhibentur. Dresdæ, Typis C. S. Waltheri, Typogr. aulic. C I O I O CCLXXV;

Catalogvs librorvm, maximam partem exquisitissimorvm, interqve hos splendidissimorvm opervm, quæ in Bibliotheca Electorali Dresdasi in duplo extiterunt, quorumqve avctionis publicæ lege venditio fiet d. 18. Nouembris & seqq. Huius anno, Horis a tercia pomeridianis. Pars II. Cvivs contenta indicat præmissus classivm conspectus. Libri quovis die distrahendi, ab hora X. ad XII. Avctionis diebus perlustrandi exhibentur. Dresdæ, Typis C. S. Waltheri, Typogr. aulic. C I O I O CCLXXVI;

Catalogvs librorvm, maximam partem exquisitissimorvm, interqve hos splendidissimorvm operum, quæ in Bibliotheca Electorali Dresdasi partim in duplo, partim in triplo extiterunt, quorumqve consueta avctionis publicæ lege venditio fiet d. 17. Nouembris & seqq. huius anni, Horis a tercia pomeridianis. Pars III. Libri quovis die distrahendi, ab hora X. ad XII. Avctionis diebus perlustrandi exhibentur. Dresdæ, Typis C. S. Waltheri, Typogr. Aulic. C I O I O CCLXXVII;

Catalogvs librorvm facultatvm omnivm qvi apvd Rvdolphvm Graeffervm svo bibliopolio Vindobonensi avt magacino Lipsiensi pretio honesto venales prostant. Anno MDCCLXXVIII;

Catalogvs Bibliothecæ celeberrimi alias Mvsei Richteriani libris philol. mathemat. physico metallvrg. Anatom. Botan. Chymicis vt et ad histor. Natvr. Eccles. Politic. Antiquitates, nvsmismata, puctvram et scalptvram spectantibvs instrvctæ, de quibus avctio publica a. d. XXV. Octobr. MDCCLXXXIV. In Collegio Rvbro habenda. Lipsiæ ex Officina Loeperia;

Catalogvs Bibliothecæ D. Io. Gottfr. Koernerii P. Theol. Ord. Canon. Misn. Sv. Perintend. Lips. Etc. et Christ. Avgvsti Clodii Prof. Poes. Lips. etc. Cvm Appendice v(arii) arg. et generis librorvm a die XXX Janvar. MDCCLXXXVI. In Collegio Rvbro avctionis lege vendendorvm. Lipsiæ, ex Officina Loeperia;

Catalogvs Bibliothecæ B. Caroli Frid. Trier, Ser. Elect. Sax. Aa Consiliis Colleg. ad quod

provocando certavr, Senatvs Lips. Pro – Consvl., etc. etc. Vna cvm Adpendice Librorvm ex qvovis genere praestantissimorum A. D. XXIX. Febr. CIOIOCCCLXXXVI in Collegiu Rvbroy pblica avctione vendendorvm. Lipsiae ex officina Loeperia 1795;

Collection de livres françois qui sont a vendre dans les Bibliothèques de Dominique Terres.

A Naples pour l'année 1782. Avec Permission des Superieurs;

De Bure, Guillaume Fils Aîné, *Catalogue des Livres de la Bibliothèque de Feu M. le Duc de la Valliere.* Premier Partie. Contenant les les Manuscrits, les premières Éditions, les Livres imprimés fut vélin & sur grand papier, les Livres rares, & précieux par leur belle conservation, les Livres d'Estampes, &c. dont la Vente se fera dans les premiers jours du mois de Décembre 1783. Tome Premier. A Paris, Chez Guillaume de Bure Fils Aîné, Libraire, Quai des Augustins. M. DCC. LXXXIII;

Deuxieme Supplement aux Catalogues Des Livres françois, italiens, & anglois, qui se trouvent chez Auguste Græffer, Libraire, ruë dite, unter den Tuchlauben Nro. 571. A Vienne. MDCCLXXXII;

Fortsetzung. De Verzeichnisses derer Bücher, welche in der kaiserl. königl. privilegirten Martin Hochmeisterischen Buchhandlung in eigener Behausung auf der Weisen sub Nro. 261. um beygesetzte Preise gegen baare Bezahlung verkauft werden. 1787;

Fürnbergiana Bibliotheca varii argumenti et idiomatis licitabitur Die „10. Aprilis“ M. D. CCLXIX. In der Singerstrassen in dem Tischleri-schen Hause, im zwenten Stock. Wien, gedruckt mit Schulzischen Schriften;

Premier Supplement aux Catalogues Des Livres françois, italiens, & anglois, qui se trouvent chez Auguste Græffer, Libraire, rue dite, unter den Tuchlauben Nro. 571. Vienne. MDCCLXXXI;

Premier supplément au catalogue général des livres qui se trouvent chez Mathias Fontaine libraire de Mannheim. Ayant sa boutique auf dem Hof. Nro. 318. et son logement in dem Strohgäßl in dem tischlerischen Haus Nro. 208. im 2ten Stock. 1783;

Raccolta di libri latini, greco-latini, italiani, e francesi, che si ritrovano vendibili nelle librerie de' Fratelli Terres. In Napoli per l'anno 1782. Con Approvazione de' Superiori;

Supplementum V ad Catalogum librorum juridico-medico-historico-politico-philosophico-physico-mathematico &c. &c. Qui prostant Pestini, Budae & Cassoviae apud J. M. Weingand et J. G. Köpf Bibliopolas. Fünfte Fortsetzung zum Verzeichniß juristisch-

historisch-medicinisch u. u. u. Bücher, die in Pest, Ofen und Kaschau bey J. M. Weingand und J. G. Köpf zu haben sind. 1784;

Supplimento alla raccolta de' libri latini, greco-latini, italiani, e francesi, pubblicata nell' anno 1782. e che si ritrovano vendibili nelle librerie de' Fratelli Terres, in Napoli Per Aprile MDCCLXXXIV ;

Supplimento al catalogo de' libri, che trovansi vendibili nelle librerie de' Fratelli Terres in Napoli per Novembre 1784;

Systematisches Verzeichniß deutsch und lateinischer meistens gebundener Bücher, welche bey August Gräffer K. K. privilegirten Buchhändlern, zu haben sind. Erste Abtheilung. Wien 1780. In seinem Gewölbe, unter den Tuchlauben im Sterneckschen Hause Nro. 571;

Verzeichniß der von Er. Excellenz weyl. Herrn Grafen von Canal hinterlassenen Kupferstiche, Zeichnungen, und Gemählde. welche den 1ten Decembris 1774 und nachfolgende Tage Vormittag von 9 bis 12, und Nachmittag von 3 bis 6 Uhr den Meistbiethenden gegen baarer Bezahlung werden hindanngegeben werden. Nro 415, zum Stoß im Himmel, rechterhand zu ebener Erde, die 2te Thür. Wien, gedruckt bey Johann Joseph Jahn;

Verzeichniß Neuer Bücher von der Oster-Messe 1777. welche nebst vielen andern um beygesetzte Preiße zu haben sind bey Christian Gottlieb Hertel, Buchhändler in Leipzig am Nicolai Kirchhof unter Sommers Hause. 1777;

Verzeichniß einer Sammlung auserlesener, meist juridischer und historischer Bücher, welche vom 25. September h. a. an öffentlich an die Meistbietenden verkauft werden. Nürnberg, 1780;

Verzeichniß der Verlagsbücher der Michael Benediktischen Buchhandlung in Preßburg und Ofen. 1785;

Verzeichniß der Bücher, nämlich Briefen, Gedichten, Geschichten, Begebenheiten, Reisebeschreibungen und Romanen, die in Pest, Ofen und Kaschau bei Georg Köpff Wittwe & Compagnie, Buchhandlung, um beygesetzte billige Preise zu haben sind. Pest 1787;

Cărți britanice și nebritanice vechi

Abu'l-Feda, Ismael, *De Vita, et Rebus gestis Mohammedis, Moslemicæ Religionis Auctoris,*

et Imperii Saraceni Fundatoris Ex Codice Msto Pocockiano Bibliothecæ Bodleianæ
Textum Arabicum primus edidit, Latinè vertit, Præfatione, & Notis illustravit Joannes
Gagnier, A. M. Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, A. D. MDCCXXIII;

Adams, George, *Essays on the Microscope; Containing a Practical Description of the Most*
Improved Microscopes: A General History of Insects, Their Transformations, Peculiar
Habits, and Economy, An Account of the Various Species and Singular Properties of
the Hydræ and Vorticellæ: A Description of Three Hundred and Seventy-Nine
Animalcula, With a Concise Catalogue of Interesting Objects: A View of the
Organization of Timber, and The Configuration of Salts When Under the Microscope.
London: Printed for the Author, by Robert Hindmarsh, Printer to His Royal Highness
the Prince of Wales, No. 32, Clerkenwell-Close; and Sold by the Author, at his Shop,
Tycho Brahe's Head, No. 60, Fleet-Street, M. DCC. LXXXVII;

Aeliani *de Natvra Animalivm Libri XVII.* Cvm animadversionibvs Conrad Gesner, et Danielis
Wilhelmi Trilleri : Cvrante Abrahamo Gronovio. Qui et suas Adnotationes adjecit.
Londini, Excudit Gulielmus Bowyer, Sumptibus Societatis Ad Literas Promovendas
institutæ: Prostant venales apud I. Whiston in Fleetstreet, I. Osborn in Pater-noster-
row, et Fran. Changvion. In the Strand, Bibliopolas Societati: Anno MDCCXLIV;

Anecdotes Angloises, depuis l'Etablissement de la Monarchie jusqu'au Regne de Georges III.
A Paris, Chez Vincent, Imprimeur-Libraire, rue S. Severin. M DCC LXIX. Avec
Approbation, & Privilège du Roi;

Antiquitates Ecclesiæ Orientalis, Clarissimorum Virorum Card. Barberini, L. Allatii, Luc.
Holstenii, Joh. Morini, Abr. Ecchellensis, Nic. Peyrescii, Pet. à Valle, Tho. Comberi,
Joh. Buxtorfii, H. Hottingeri, &c. Dissertationibus Epistolicis Enuncleatæ; Nunc ex
Ipsis Autographis Editæ. Quibus Præfixa est Jo. Morini Congr. Orat. Paris. PP, Vita.
Londini: Prostant apud Geo. Wells, ad insigne Solis in Cœmeterio D. Pauli. 1682;

Baker, Henry, *The Microscope Made Easy*, London: Printed for R. Dodsley, at Tully's Head
in Pall Mall, and sold by M. Cooper in Pater-noster-Row, and J. Cuff, Optician, in
Fleetstreet. 1744;

Beda, Venerabili, *Historiæ Ecclesiastiæ Gentis Anglorum Libri V.* tribus præcipuè Mss.
Latinis, à mendis haud paucis repurgati: Ab Augustissimo veterum Anglo-Saxonum
Rege Aluredo (sive Alfredo) examinati; ejúsque paraphrasi Saxonica eleganter
explicati; tribus nunc etiam MSS. Saxonice collati: Unà cum annotationibus, &
analectis è publicis Veteris Ecclesiæ Anglicanæ Homiliis aliisque MSS. Saxonice,
hinc indè excerptis, nec antè Latinè datis: Quibus in calce operis Saxonice

Chronologiam, seriem hujus inprimis Historiæ complectentem, nunquam antea in lucem editam, nunc quoq. primò Latinè versam contexuimus: Opera hæc ferè omnia Saxonica hactenus in archivis recondita, nunc demum in Reipublicæ Literariæ usum deprompta E Bibliotheca Publica Cantabrigiensi. Quibus accesserunt Anglo-Saxonicae Leges: Et ultimò, Leges Henrici I. nunc primùm editæ. Cantabrigiæ: Ex Officina Rogeri Daniel, celeberrimæ Academiae Typographi. MDCXLIII. Prostant Londini apud Cornelium Bee sub Insignibus Regalibus in vico vulgo vocato Little-Britain;

Bell's Edition, *The Poetical Works of Geoff. Chaucer in Fourteen Volumes*. The Miscellaneous Pieces From Urry's Edition 1721, The Canterbury Tales From Tyrwhitt's Edition 1775. Vol. I. Edinburg: At the Apollo Press, By the Martins. Anno 1782;

Beveregivs, Gvilielmvs, *Συνοδικον, sive Pandectæ Canonum SS. Apostolorum, et Conciliorum Ab Ecclesia Græca receptorum*. Oxonii, E Theatro Sheldoniano. Sumptibus Guilielmi Welis & Roberti Scott Bibliop. Lond. M. DC. LXXII;

The Holy Bible: Containing the Old Testament and the New. Newly translated out of the Originall Tongues: and with the former Translations diligently compared and reuised: By his Maiesties speciall Commandement. Appointed to be read in Churches. Printed at London by Robert Barker. Printer to the Kings most Excellent Maiestie: And by the Assignes of John Bill. Anno 1635. Cum priuilegio;

The Holy Bible, Contining the Old Testament and the New: Newly translated out of the Originall Tongues and with the former diligently compared and revised, By his Majesties speciall Commandement. Imprinted at London by Robert Barker, Printer to the Kings most Excellent Majestie, and by the Assignes of John Bill. Anno 1638;

The Holy Bible, Containing The Old and New Testaments: Newly Translated out of the Original Tongues: And with the former Translations diligently Compared and Revised, By His Majesty's Special Command. Appointed to be Read in Churches. Edinburgh: Printed by James Watson, One of Her Majesty's Printers. Sold at his Shop next Door to the Red-Lyon, opposite to the Lucken-Booths. 1714. Cum Privilegio;

Blancourt, H., *The Art of Glass*. Shewing How to make all Sorts of Glass, Crystal and Enamel. Likewise the Making of Pearls, Precious Stones, China and Looking-Glasses. London, Printed for Dan. Brown at the Black Swan without Temple-Bar; Tho. Bennet at the Half-Moon, D. Midwinter and Tho. Leigh at the Rose and Crown, and R. Wilkin at the King's Head in St. Paul's Church-yard, MDCXCIX;

Boyer, A., *Dictionnaire Royal, François-Anglois et Anglois- François*; Tiré des Meilleurs

- Auteurs qui ont écrit dans ces Deux Langues. Nouvelle Edition, revue, corrigée, & augmentée considérablement; Avec une Dissertation sur la Prosodie Française, Par Mr. de la S. R. A Amsterdam et Leipzig, Chez Arkstée et Merkus. M. DCC. LII;
- Bradley, R., *Dictionarium Botanicum: Or, A Botanical Dictionary for The Use of the Curious in Husbandry and Gardening*. Containing the Names of the known Plants in Latin, English, &c. Their Description. Their Culture or Management rendered easy and familiar, whether Domestick or Exotick; so that the Name of a Plant being known, the proper Direction for its Improvement in the Garden is to be found in the same Article. The Terms used in every Branch of Botany explain'd. A Work never before attempted. Volume I. London: Printed for T. Woodward at the Half-Moon over-against St. Dunstan's-Church in Fleetstreet, and J. Peele at Locke's-Head in Pater-Noster-Row. M.DCC.XXVIII;
- Bulli, Georgii, *Opera Omnia*, Annotata Joannis Ernesti Grabe. Cujus etiam Præfatio huic Volumini est præmissa. Londini, Typis Samuelis Bridge, prope Excambium Regale, Impensis Richardi Smith, ad Insigne Angeli & Bibliorum extra Temple-Bar. M DCC III;
- Burnet, Gilbert, *A Discourse of the Pastoral Care*, London: Printed by R. R. for Ric. Chiswell, at the Rose and Crown in St. Paul's Church-yard. MDCXCII;
- Burneto, Thoma, *De Fide & Officiis Christianorum Liber*. Londini: M.DCC.XXVII;
- Bvchanano, Georgio, *Rervm Scoticarvm Historia, ad Icobvm Scotorvm regem. Acceßit de ivre regni apud Scotos Dialogus, codem Georgio Bvchanano auctore*. CIO. IO. XXCIII. Ad exemplar Alexandri Arbuthneti editum Edinbvrgi;
- The Christian Education of Children According to the Maxims of the Sacred Scripture and the Instructions of the Fathers of the Church*. Written and Several times Printed in French, and now Carefully Translated into English. London, Printed for Henry Brome at the Gun at the West End of S.Pauls, 1678;
- Ciceronis, M. Tulli, *de Natura Deorum libri tres*. Cum Notis integris Paulli Manucii, Petri Victorii, Joachimi Camerarii, Dionys. Lambini, Fulv. Ursini, & Joannis Walkeri. Recensuit, suisque Animadversionibus illustravit ac emaculativ Joannes Davisius. Editio Secunda, emendatior et auctior. Cantabrigiæ: Typis Academicis. Sumptibus Cornelii Crownfield, Cleberrimæ Academiae Typographi. MDCCXXIII;
- Ciceronis, M. Tullii, *Academica* Recensuit, Variorum Notis Suas Immiscuit, Et Hadr. Turnebi Petri. Fabri Commentarios Adjunxit Joannes Davisius Coll. Regin. Cantab.

Præses. Editio Secunda Emendata. Notis Auctior & Indice Rerum Locupletiori. Cantabrigiæ, Sumptibus Cornelii Crownfield Celeberrimæ Academiae Typographi. MDCCXXXVI. Prostant apud Jac. Joan. & Paul Knapton; Joan. Crownfield; & C. Hoguel Bibliopolas Londinenses;

Culpeper, Nich., *Medicaments for the Poor; Or, Physick For the Common People*. In Two Books, I. Containing excellent Remedies for most Common Diseases, incident to Mans Body; made of such things as are common to be had in almost every Countrey in the World; and are made with little Art, and small Charge. First written in Latin by that famous and learned Doctor, John Prevotius, Philosopher and publick Professor of Physick in Padua. Translated into English, with additions. Secondly, *Health for the Rich and Poor, By Diet*, without *Physick*. London, Printed by John Streater, for George Sawbridge dwelling on Clerkenwell-green. 1670;

D. B., *Histoire du droit publique ecclesiastique françois, Où l'on traite de sa nature, de son établissement, de ses variations & des causes de sa décadence; On y a joint quelques Dissertations, sur les Articles les plus importants & les plus contestés*. Tome premier. A Londres, Chez Samuel Harding. M. DCC. XXXVII;

Daniels, Scott, *Appendix ad Thesaurum Græcæ Linguae ab Hen. Stephano constructum, et ad Lexica Constantini & Scapulae*. Vol. I. A – E. Londini, Typis Jac. Bettenham: Veneunt Apud Joh. Noon, Bibliopolam, in Vico dicto Cheapside. M. DCC. XLV;

Defensio Regia pro Carolo I. Ad Serenissimum Magnæ Britanniae Regem Carolum II. Filium natu majorem, Heredem & Successorem legitimum. Sumptibus Regiis, Anno c^o l^o c^o LII;

Derham, W., *Astro-Theology Or a Demonstration of the Being and Attributes of God From a Survey of the Heavens*. Illustrated with Copper Plates. The Second Edition, Corrected. London, Printed for W. Innys, at the Prince's Arms in St. Paul's Church-yard. MDCCXV;

Dialogi ab Evsebio Philadelpho comsmopolita in gallorum et caeterarvm nationum gratiam composite, quorum primus ab ipso auctore recognitus & auctus: alter vero in lucem nunc primum editus fuit. Edinburgi. Ex Typographia Iacobi Iamææi. 1574;

Doctorum Virorum Elogia Thuanea. Operâ C. B. Is. Casaub. in Epist. ad Ja. Aug. Thuan. Londini, Apud Spencer. Hickman ad Insigne Rosæ in Cœmeterio D. Pauli. Anno MDCLXXI;

Dugdale, William, *The History of St. Paul's Cathedral in London, From its Foundation*.

Extracted out of: Original Charters, Records, Leiger-Books, and other Manuscripts. Beautified with sundry Prospects of the Old Fabrick, which was destroyed by the Fire of that City, 1666. As Also With Figures of the Tombs and Monuments therein, which were all defac'd in the late Rebellion. Whereunto is added, A Continuation thereof, setting forth what was done in the Structure of the New Church, to the Year 1685. Likewise, An Historical Account of the Northern Cathedrals, and Chief Collegiate Churches in the Province of York. The Second Edition corrected and enlarged by the Author's own Hand. To which is prefixed, his Life, Written By Himself. Publish'd by Edward Maynard, D.D. Rector of Boddington in Northampton-shire. London: Printed by George James, for Jonah. Bowyer, at the Rose in Ludgate-street. M DCC XVI;

Of Education. Especially of Young Gentlemen. In Two Parts. The Fourth Impression, Oxford, Printed at the Theater for Amos Curteyne, Anno 1683;

Eutychiei Ægyptii, *Ecclesiæ suæ Origines.* Ex ejusdem Arabico nun primùm typis edidit ac Versione & Commentario auxit Ioannes Seldenus. – Non, si quid Turbida Roma Eleuet, accedas; examenve improba in ILLA Castiges trutina – Londini, Excudebat Richardus Bishopus MDCXLII. Prostant apud R. & T. Whitakerum;

La Force de l'Éducation. Nouvelle Édition. A Londres. M. DCC.LV;

Gibbon, Edward, *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire.* Volume the First. A New Edition. London: Printed for W. Strahan; and T. Cadell, in the Strand. M DCC LXXXII;

Grabe, Joanne Ernesto, *Dissertatio de Variis Vitiis LXX. Interpretum Versioni ante B. Origenis ævum illatis, Et Remediis ab ipso in Hexaplari ejusdem Versionis Editione adhibitis, De Que Hujus Editionis Reliquiis tam manu scriptis quàm prælo excusis.* Oxonii, E Theatro Sheldoniano; Sumptibus Henrici Clementis, Bibliopolæ ad Insigne Lunæ Falcatæ in Cœmeterio S. Pauli, Anno Christi M DCC X;

Grabius, Joannes Ernestus, *Spicilegium SS. Patrum, ut et Hæreticorum, Seculi post Christum natum I. II. & III.* Quorum vel integra monumenta, vel fragmenta, partim ex aliorum Patrum libris jam impressis collegit, & cum Codicibus Manuscriptis contulit, partim ex MSS. primum edidit, ac singular tam Præfatione, quam Notis subjunctis illustravit, Tomus I. sive Seculum I. Editio altera, priori auctior & emendatior. Oxoniæ, E Theatro Sheldoniano, MDCCXIV. Impensis J. Bowyer & H. Clements, Bibliopolarum Londinensium;

Gregorio, Davide, *Astronomiæ Physicæ & Geometriæ elementa,* Oxoniæ, 1702;

Haym, Nicola Francesco, *Del Tesoro Britannico.* Parte Prima Overo Il Museo Nummario.

- Ove si contengono le Medaglie Greche e Latine in ogni metallo e forma, non prima pubblicate. In Londra per Giacob Tonson a spese dell'Autore. 1719;
- Herodiani *Historiarum Libri 8*. Recogniti & Notis illustrati. Oxoniæ, E Theatro Sheldoniano, An. Dom. MDCCIV. Impensis G. West & Ant. Peisley, Bibliopol. Oxon;
- Homer *His Illiads*, translated, adorn'd with Sculptures, and illustrated with Annotations, by John Ogilby, Esq; Master of His Majesties Revells in the Kingdom of Ireland. London, Printed by James Flesher, for the Author, M DC L XIX;
- Homer *His Odysseys* translated, adorn'd with Sculpture, and illustrated with Annotations, By John Ogilby, Esq; Master of His Majesties Revells in the Kingdom of Ireland. London, Printed by James Flesher, for the Author, MDCLXIX;
- Hubner, Jean, *Geographie Universelle, Où l'on donne une Ide'e Abre'ge'e des Quatre Parties du Monde, et des Diffe'rens Lieux qu'elles renferment*. Tome II. Qui traite de l'Angleterre, de l'Ecosse, de l'Irlande, de la Suisse, & de l'Italie. Nouvelle E'dition, Revûë & augmentée de quantité d'Articles nouveaux & des divers changemens arrivés jusqu'en 1761, A Basle, Chez Jean Rodolphe Im Hof, M D CC LXI,
- Hubner, Jean, *Geographie Universelle, Où l'on donne une Ide'e Abre'ge'e des Quatre Parties du Monde, et des Diffe'rens Lieux qu'elles renferment*. Tome V. Qui traite de la Bohe'me de l'Autriche, de la Baviere de la Franconie de la Souabe. du Haut & Bas Rhin. Nouvelle E'dition, Revûë & augmentée de quantité d'Articles nouveaux & des divers changemens arrivés jusqu'en 1761, A Basle, Chez Jean Rodolphe Im Hof, M D CC LXI;
- Hubner, Jean, *Geographie Universelle, Où l'on donne une Ide'e Abre'ge'e des Quatre Parties du Monde, et des Diffe'rens Lieux qu'elles renferment*. Tome VI. Qui traite de la Westphalie, de la Basse-& Haute-Saxe. Nouvelle E'dition, Revûë & augmentée de quantité d'Articles nouveaux & des divers changemens arrivés jusqu'en 1761, A Basle, Chez Jean Rodolphe Im Hof, M D CC LXI;
- Hume, *Hitoire de la Maison de Stuart, sur le trône d'Angleterre*. Tome Premier. A Londres. M. DCC. LX;
- Hyde, Thomas, *Historia Religionis Vegterum Persarum Eorumque Magorum*. Ubi etiam nova Abrahami, & Mithræ, & Vestæ, & Manetis, &c. Historia, atque Angelorum Officia & Præfecturæ ex veterum Persarum sententiâ. Oxonii, E Theatro Sheldoniano, MDCC;
- Jasz-Berenyi, Pauli P., *Examen Doctrinæ Ariano-Socinianæ*. Londini, Sumptibus Samuelis Broun Bibliopolæ, ad Insignia Reginæ juxtâ Cœmeterium S. Pauli. 1662;

Johnsonum, Gulielmum, *Lexicon Chymicum*. Cùm obscuriorum verborum, Et Rerum Hermeticarum, Tùm Paracelsicorum, In Scriptis ejus: Et aliorum Chymicorum, passim occurrentium, planam explicationem continens. Londini, Excudebat G. D. Impensis Gulielmi Nealand, apud quem prostant venales sub Signo Corona, in vico vulgò vocato Duck-lane/ CIO IO C LX;

Johnsonum, Gulielmum, *Lexicon Chymicum*. Continens Vocabula Chymica in priore Libro omissa, multis vocabulorum Chymicorum Characteribus adjectis è Basilio Valentino, Theophrasto Paracelso, Osvvaldo Crollio, aliisque Authoribus Chymicis collectis. Londini, Excudebat G. D. Et prostant venales apud L. Sadler, ad insigne Leonis aurati, in vico vulgo vocato Little Brittan, CIO IO C LX;

The Ladies Companion, Or The English Midwife. Wherein is demonstrated, The manner and order how Women ought to govern themselves, during the whole time of their breeding Children; and of their difficult Labour, hard Travail, and Lying-in, &c. Together with The Diseases they are subjected to, (especially in such times) and the several wayes and means to help them. The various forms of the Childs proceedings forth of the Womb, in 17. Copper Cuts, with a Discourse of the parts principally serving for Generation. London, Printed for Edward Thomas, at the Adam and Eve in Little-britain. 1671;

Leland, John, *Commentarii de Scriptoribus Britannicis*. Ex Autographo Lelandino nunc primus edidit Antonius Hall, A. M. Coll. Reg. Oxon. Socius. Tomus Primus. Oxonii, E Theatro Sheldoniano, MDCCIX;

Locke, John, *Essai philosophique concernant l'Entendement Humain, ou l'on montre quelle est l'entendue de nos connoissances certaines, et la maniere dont nous y parvenons*. Traduit de l'Anglois de Mr. Locke, Par Pierre Coste, Sur la Quatrième Edition, revûë, corrigée, & augmentée par l'Auteur. A Amsterdam, Chez Henri Schelte. M. DCC. Avec Privilège de Nosseigneurs les Etats de Hollande & de West-Frise;

Locke, John, *Some Thoughts Concerning Education*. The Twelfth Edition. London: Printed for S. Birt, D. Browne, T. Longman, J. Shuckburgh, C. Hitch, L. Hawes, J. Oswald, A. Millar, J. și J. Rivington, J. Ward și M. Cooper. M,DCC,LII;

The Lucubrations of Isaac Bickerstaff, Esq; Vol. I. Glasgow, Printed and Sold bu Robert Foulis. M DCC XLVII;

Lye, Thomas, *A Plain and Familiar Method Of Instructing The yonger sort, according to the lesser Catechism of the Reverend Assembly of Divines, which in this Edition is drawn out into distinct propositions, and proved by plain and pertinent Texts of Scripture:*

With short Rules of direction for Masters of Families how to make use of this Book to the best advantage. Humbly submitted to the Judgement of the goldy and judicious. By *Tho. Lye*, Minister of the Gospel. London, Printed, and are to be sold by *Thomas Parkhurst*, at the Bible on *London Bridge* under the Gate. 1672;

Meager, Leonard, *The New Art of Gardening with the Gardener's Almanach: Containing The true Art of Gardening in all its Particulars*. London, Printed for Peter Parker, at the Leg and Star, over-against the Royal-Exchange in Cornhill. 1718;

Middleton, Conyers, *Conformités des ceremonies modernes avec les anciennes*. Où l'on prouve par des Autorités incontestables, que les Cérémonies de l'Eglise Romaine sont empruntées des Payens. Avec un Traité de la Conformité qu'ils ont dans leur conduite, mis à la fin sous le titre d'Additions de quelques Conformités outre les Cérémonies. Nouvelle Edition corrigée, & augmentée de la Lettre Ecrite de Rome sur le même. A Amsterdam, Chez Maynard Uytwerf. MDCCXLIV;

Milton, John, *Paradise Lost. A Poem in Twelve Books*. The Sixth Edition. With Notes of various Authors, By Thomas Newton, D. D. Volume the First. London: Printed for J. and R. Tonson, B. Dodd, H. Woodfall, J. Rivington, R. Baldwin, T. Longman, L. Hawes, Clark and Collins, E. Dilly, T. Caslon, C. Corbet, T. Lownds, and the Executors of J. Richardson. M DCC LXIII;

Milton, John, *Paradise Regain'd. A Poem in Four Books*. . To which is added *Samson Agonistes; and Poems upon Several Occasions*. With Notes of various Authors, By Thomas Newton D. D., Volume the First. London: Printed by J. and R. Tonson, T. Caslon, T. Longman, W. Johnston, R. Ware, C. Corbet, T. Lownds, W. Nicholl, and M. Richardson. M DCC LXVI;

N., S., *A Concordance to The Holy Scriptures; Together with the Books of the Apocrypha* With the various Readings both of Text and Margin. In a more exact Method then hath hitherto been Extant. The fourth Edition very much Enlarged, Accurately Corrected, and Augmented with the Concordance to the Apocrypha. Cambridge, Printed by John Hayes, Printer to the University: for Awnsam and John Churchill at the Black Swan, in Paternoster-row, London, 1698;

Ogilby, John, *Britannia. Volume the First: Or, An Illustration of the Kingdom of England and Dominion of Wales: By a Geographical and Historical Description Of The Principal Roads thereof. Actually Admeasured and Delineated in a Century of Whole-Sheet Copper-Sculps. Accomodated With the Ichonography of the several Cities and Capital Towns; And Completed By an Accurate Account of the more Remarkable Passages*

of Antiquity, Together with a Novel Discourse of the Present State. London, Printed by the Author at his House in White-Fryers. M. DC. LXXV;

Opera et Fragmenta Veterum Poetarum Latinorum Profanorum & Ecclesiasticorum Duobus Voluminibus comprehensa. Vol. I. Londini: Apud J. Nicholson, B. Tooke, & J. Tonson. MDCCXIII;

Parcebolæ, sive Excerpta è Corpore Statutorum Universitatis Oxoniensis. Accedunt Articuli Religionis XXXIX. In Ecclesia Anglicana recepti: Nec non Juramenta fidelitatis & suprematus. In Usum Juventutis Academicæ. Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, MDCCX;

Persi, Avli Flacci, *Satirarum Liber.* Isaacvs Casavbonvs recensuit, & Commentario Libro illustravit. Tertia editio, auctior & emendatior ex ipsius Auctoris codice: Curâ & Operâ Merici Casauboni Is. F. Aceßit & Græcorum, ubi opus erat interpretation. Londini, Typis M. Flesher: sumptibus R. Mynne in vico vulgò dicto Little Britain: sub insigne S. Pauli. 1647;

Photii, Sanctissimi Patriarchæ Constantinopolitani *Epistolæ.* Per Reverendum Virum Richardum Montacutum Norvicensem nuper Episcopum, Latinè redditæ, & Notis subinde illustratæ. Londini, Ex Officina Rogeri Danielis, ad ædem hedraceam in Aula Lovelliana prope Cœmeterium D. Pauli, M D C L I;

The Plays of William Shakespeare. In Ten Volumes. With the Corrections and Illustrations of Various Commentators; to which are added notes by Samuel Johnson and George Steevens. The Third Edition, revised and augmented by the editor of Dodsley's Collection of Plays. London, Printed for C. Bathurst, J. Rivington and Sons, T. Payne and Son, L. Davis, W. Owen, B. White and Son, T. Longman, B. Law, T. Bowles, J. Johnson, J. Nichols, J. Bew, W. Stuart, R. Baldwin, J. Murray, A. Strahan, T. Vernor, J. Barker, W. Lowndes, S. Hayes, G. and T. Wilkie, Scatcherd and Whitaker, T. and J. Egerton, W. Fox, and E. Newbert. M DCC LXXXV. Volume the First;

Plutarhi *Apophthegmata Regum et Imperatorum. Apophthegmata Laconica. Antiqua Lacedæmoniorum instituta. Apophthegmata Lacænarum.* Londini, Apud Gul. Darres, & Claud Dubosc. MDCCXLI;

Potter, John, *A Discourse of Church-Government: Wherein the Rights of the Church and the Supremacy of Christian Princes, Are Vindicated and Adjusted.* London: Printed for Tim. Childe, at the White Hart; Rob. Knaplock at the Angel and Crown; And Rich. Wilkin, at the King's-Head; In St. Paul's Church-yard. 1707;

Quator Evangeliorum Domini Nostri Jesu Christi Versio Persica Syriacam & Arabicam

suavissimè redolens: Ad verba & mentem Græci Textus fideliter & venustè concinnata. Codicibus tribus Manuscriptis ex Oriente in Academiis utrasque Anglorum perlatis, Operosè invicem diligentè que collatis. Per Abrahamum Whelocum Linguae Arabicæ, & Saxonice, in Academia Cantabrigiensi Professorem, & Publicum Bibliothecarium. Sub auspiciis & impensis Mecænatissimè præcellentissimi, Integerrimi virtute, Historiarum optimarum notitiâ undique Politissimi, D. Thomæ Adams Viri Patritii, Nuper Dni Prætoris Florentissimæ Civitatis Londini, Munificentissimi, Honoratissimi. Londini, Typis Jacobi Flesheri, MDCLVII;

Raii, Ioannis, *Historia Plantarum Generalis.* Species hactenus editas aliasque insuper multas noviter inventas & descriptas complectens. In qua agitur primò De Plantis in genere, Earúmque Partibus, Accidentibus & Differentiis. Accesserunt Lexicon Botanicum et Nomenclator Botanicus Totum opus in duobus Tomis cum Indicibus Necessariis Nominum, Morborum, & Remediorum. Tomus Primus. Londini: Impensis Samuelis Smith & Benjamin Walford Regiæ Societatis Typographorum, ad Insigiam Principis in Cœmeterio D. Pauli. MDCXCIII;

Recueil des pieces concernant la demande de la garantie de sa Majesté tres-chretienne, et des louables cantons de Zurich et de Berne, faite par le Petit-Conseil de la Republique de Geneve, contre les citoyens et bourgeois representans de la dite ville. Contenant Le Règlement de la Médiation de 1738. sanctionné en Conseil-Général & l'Acte de Garantie des Puissances Médiatrices, la Lettre d'invocation du Conseil aux Cantons, ses arrêts & ceux du Conseil des Deux-Cents, les Mémoires & Représentations des Citoyen & Bourgeois, les Actes, les Déclarations & le Prononcé des Seigneurs plenipotentiaires des puissances garantes. Londres, M D C C L X V I I;

Rivio, Tho., *Historiæ Navalis Mediæ Libri Tres.* Londini, Apud Richardum Hodgkinsonne, Et vœneunt in vico vulgari dicto Little-Britaine, Anno Domini MDCXL;

Roman Forgeries Or a True Account of False Records Discovering the Impostures and Counterfiet Antiquities of the Church of Rome. By a Faithful Son of the Church of England. London, Printed by S. and B. Griffin, for Jonathan Edwin at the three Roses in Ludgate-Street, 1673;

Rushworth, John, *Historical Collections.* The Second Part, Containig the Principal Matters Which happened from the Dissolution of the Parliament, On the 10th of March, 4. Car. I. 1628/9. Until the Summoning of another Parliament, which met at Westminster, April 13. 1640. London: Printed by J. D. for John Wright at the Crown

on Ludgate-hill, and Richard Chiswell at the Rose and Crown in St. Paul's Church-yard, 1680;

Scott, John, *The Christian Life, Part I. From its Beginning to its Consummation in Glory.*

Together with The Several Means and Instruments of Christianity conducing thereunto; With Directions for Private Devotion and Forms of Prayer, Fitted to the several States of Christians. The Eighth Edition, Corrected. London, Printed by J. H. for Walter Kettelby, at the *Bishop's Head* in St. Paul's Church-yard, 1704;

Scott, John, *The Christian Life.* Part II. Volume II. The Second Edition. London, 1687;

Scott, John, *The Christian Life*, Wherein is shew'd, I. The Worth and Excellency of the Soul.

II. The Divinity and Incarnation of our Saviour. III. The Authority of the Holy Scriptures. IV. A Dissuasive from Apostacy. Vol. V. and Last. The Third Edition. London: Printed for S. Manship, at the Ship near the Royal-Exchange in Cornhill; and R. Wilkin, at the King's-Head in St. Paul's Church-Yard. 1705;

Septuaginta Interpretum. Quem Ex antiquissimo MS. Codice Alexandrino accurate

descriptum, Et ope aliorum Exemplarium, ac priscorum Scriptorum, Praesertim vero Hexaplaris Editionis Origenianae, Emendatum atque suppletum, Additis faepe Asteriscorum & Obelorum signis, Summa cura edidit Joannes Ernestus Grabe S. T. P. Oxonii, E Theatro Sheldoniano. Prostant venales apud Richardum Smith, Bibliopolam, in Cambio Exoniensi. Anno Christi M DCC VII-M DCC XIX (Tom. I-IV);

Spelmanno, Henrico, *Glossarium Archaologicum: Continens Latino-Barbara, Peregrina,*

Obsoleta, & Novatae Significationis Vocabula; Quae post labefactatas a Gothis, Vandalisque res Europaeas, in Ecclesiasticis, profanisque Scriptoribus; variarum item Gentium Legibus antiquis Municipalibus, Chartis, & Formulis occurrunt, Scholiis & Commentariis Illustrata: In quibus prisci Ritus quam-plurimi, Magistratus, Dignitates, Munera, Officia, Mores, Leges ipsae, & Consuetudines enarrantur. Editio tertia auctior & correctior, cui praefigitur amplissima Epistola de vita Moribusque, necnon de scriptis Operibus celeberrimi Authoris. Londini, Excudebat Tho. Braddyll, & Prostant apud Georg. Pawlett, & Guil. Freeman; ad Insignia Bibliorum in vico dicto Chancery-Lane, & Cinaræ ex adverso Aedis Divi Dunstani in vico dicto Fleet-street. M DC LXXXVII;

Vareni, Bernhardi, *Geographia Generalis*, In qua Affectiones Generales Telluris Explicantur, Summâ curâ quam plurimis in locis Emendata, & XXXIII Schematibus Novis, Aere incisus, unâ cum Tab. aliquot quae desiderabantur Aucta & Illustrata. Ab Isaaco

Newton Math. Prof. Lucasino apud Cantabrigienses. Editio Secunda Auctior & Emendatior. Cantabrigiæ, Officina Joann. Hayes, Celeberrimæ Academiae Typographi Sumptibus Henrici Dickinson Bibliopolæ. MDCLXXXI;

Voltaire, *La Henriade*. A Londres, MDCCXXVIII;

W. Y. M. D., *The Britannian Magazine: Or, A New Art of Making Above twenty Sorts of English Wines*, London: Printed by W. Onely, for T: Salusbury, at the King's Arms, in Fleet-street, 1694;

Wintringham, Clifton, *The Works in Two Volumes*. Vol. 1, London: Printed by G. Woodfall, at the King's Arms, Charing-Cross, M. DCC. LII;

The Works of Alexander Pope Esq. Volume I. Containing his Juvenile Poems. London:

Printed for A. Millar, J. and R. Tonson, C. Bathurst, H. Woodfall, R. Baldwin, W. Johnston, B. Law, T. Longman, T. Caslon, Johnson and Davenport, and M. Richardson. M.DCC.LXVI;

Bibliografie fundamentală

Articole și studii:

„A fejedelmasszony radnóti könyvtára”, în *Könyvészeti tanulmányok*, az Erdély Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 1942;

Bica, Cristina, „Tipăriturile românești vechi existente în Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia (Catalog)”, în *Apulum*, XVIII, 1980;

Bounia, Alexandra, „Archetypes of Collecting in the Roman World: Antiquarianism, Gift Exchange, Identity and Time-Space as Parameters of Value”, în Maia Wellington Gahtan, Donatella Pegazzano (ed.), *Museum Archetypes and Collecting in the Ancient World*, Brill, 2015;

Brown, Keith M., "Reformation to Union, 1560-1707," în R.A. Houston, W. W. J. Knox (ed.), *The New Penguin History of Scotland*, Penguin Books, 2001;

Carley, James P., „The dispersal of the monastic libraries and the salvaging of the spoils”, în Elisabeth Leedham-Green, Teresa Webber (eds), *The Cambridge History of Libraries in Britain and Ireland*, Volume I, To 1640, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo, 2008;

Cernovodeanu, Paul, „Scientific and Cultural Contacts between England and the Rumanian Lands (1650-1720)”, în *Rumanian Studies*, vol. II, Leyden, 1972;

Goddard, Joe, „Virginia Lee Burton's "Little House" in Popular Consciousness: Fuelling

- Postwar Environmentalism and Antiurbanism ?” în *Journal of Urban History*, vol. 37, no. 4/2011;
- Grancea, Mihaela, „Soluționarea unei situații de criză morală la Dobârca (*Dobring*), o comunitate din sud-estul Transilvaniei. Considerații pe marginea unui ‘protocol de judecată’ (*Pfarrämtliches Gerichts-Protocoll*, 1840), în *Banatica* 24-II, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014;
- Gündisch, Gustav, Năgler, Doina, „Die Bücherei des Hermannstädter ev. Stadtpfarrers Petrus Rihelius (†1648) und seiner Söhne”, în *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde*, 15, Böhlau Verlag, Köln, Wien, 1/1992;
- Gündisch, Gustav, „Die Bibliothek des Hermannstädter ev. Stadtpfarrers Andreas Oltard (†1660) und seiner Familie”, în *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde*, 17, Böhlau Verlag Köln, Weimar, Wien, 2/1994;
- Herbert, Hermann, „Briefe an den Freiherrn Samuel von Brukenthal”, în *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*. Neue Folge. Einunddreißigster Band. 1. Heft, Herausgegeben vom Vereins-Ausschuß. Hermannstadt. In Kommission bei Franz Michaelis, 1903;
- Herbert, Hermann, „Briefe an den Freiherrn Samuel von Brukenthal”, în *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*. Neue Folge. Einunddreißigster Band. 2. Heft, Herausgegeben vom Vereins-Ausschuß. Hermannstadt. In Kommission bei Franz Michaelis, 1904;
- Herbert, Hermann, „Briefe an den Freiherrn Samuel von Brukenthal”, în *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*. Neue Folge. Einunddreißigster Band. 3. Heft, Herausgegeben vom Vereins-Ausschuß. Hermannstadt. In Kommission bei Franz Michaelis, 1905;
- Jensen, Kristian, „Universities and colleges”, în Elisabeth Leedham-Green, Teresa Webber (eds), *The Cambridge History of Libraries in Britain and Ireland*, Volume I, To 1640, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo, 2008;
- Jugăreanu, Veturia, „Crîmpeie de cultură din secolul al XV-lea, oglindite în colecția de incunabule a Bibliotecii Brukenthal din Sibiu”, în *Muzeul Brukenthal: Studii și comunicări*, nr. 7, Sibiu, 1956;
- Jugăreanu, Veturia, „Identificarea unor noi incunabule în Biblioteca Muzeului Brukenthal”, în *Muzeul Brukenthal: Studii și comunicări*, vol. 13, Sibiu, 1967;
- Jugăreanu, Veturia, „Cartea rococo în colecția Bibliotecii Brukenthal”, în *Revista Muzeelor*, nr.1/1970;

- Kósa, János, „The Early Period of Anglo-Hungarian Contact”, in *The American Slavic and East European Review*, 1954;
- Lazzaretti, Alessandra, “Verres, Cicero and Other Collectors in Late Republican Rome”, în Maia Wellington Gahtan, Donatella Pegazzano (ed.), *Museum Archetypes and Collecting in the Ancient World*, Brill, 2015;
- Marta, Sanda, „Interesul lui Samuel von Brukenthal pentru pictura flamandă și olandeză”, în Daniela Dâmboiu, Iulia Mesea (coord.), *Samuel von Brukenthal. Model Aufklärung*, Editura ALTIP, Alba Iulia, Sibiu/Hermannstadt, 2007;
- Mârza, Andreea, „Începutul unei legături în lumea cărților: Batthyány Igác și Dániel Imre” în *Transilvania* 5-6/2013, p. 63-67;
- Mârza, Andreea, „Sejurul italian al lui Imre Dániel în folosul științific al episcopului Ignác Batthyány”, în *Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis*, 6, 2014;
- Mârza, Andreea, „Imre Dániel – primul bibliotecar al Bibliotecii Batthyaneum – și colecția sa de cărți”, în *Transilvania* 6-7/2015;
- Mârza, Eva, „Bibliotheca medievalis Levočiana – un fond de carte de provenință slovacă în Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia”, în *Apulum*, XXXI, 1994;
- Mârza, Eva, „Repertoriul tipografilor, editorilor, gravurilor, patronilor cărților românești (1508-1830)”, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica* 12.II. Alba Iulia, 2008;
- Müller, Friedrich, „Die Incunabeln der hermannstädter ‘Capellenbibliothek’”, în *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. Neue folge.*, 14, Closiusischen Erbin, Hermannstadt, 1877;
- Mureșan, Valentin, “Colecția de pictură germană și austriacă a baronului Samuel von Brukenthal, în Daniela Dâmboiu, Iulia Mesea (coord.), *Samuel von Brukenthal. Model Aufklärung*, Editura ALTIP, Alba Iulia, Sibiu/Hermannstadt, 2007;
- Ordeanu, Maria “*Imagines Galeriae* – Pinacoteca Brukenthal la sfârșitul veacului XVIII”, în Daniela Dâmboiu, Iulia Mesea (coord.), *Samuel von Brukenthal. Model Aufklärung*, Editura ALTIP, Alba Iulia, Sibiu/Hermannstadt, 2007;
- Pecican, Ovidiu, „Îndoieli în ‘Casa lui Solomon’”, în *Observator cultural*. An 12, Nr. 322 (16-22 iun. 2011);
- Roberts, Julian, „Extending the frontiers: scholar collectors”, în Elisabeth Leedham-Green, Teresa Webber (eds), *The Cambridge History of Libraries in Britain and Ireland*, Volume I, To 1640, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo, 2008;

- Stanciu, Ștefan, „Transilvania în cărțile spaniole din Biblioteca Batthyaneum (secolele XVII-XVIII)”, în *Transilvania* 6-7/2015;
- Șerbănescu, Olga, „Tipărituri ‘Froben’ în Biblioteca Muzeului Brukenthal din Sibiu”, în *Könyves muveltseg Erdelyben*, Mentor Kiado, Targu Mures, 2006;
- Șerbănescu, Olga, Zsigmond, Gabriella, „Detalii despre câteva lucrări de excepție din patrimoniul Bibliotecii Brukenthal aparținând secolelor XV-XVIII”, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, 12.II., Alba Iulia, 2008;
- Tudoran Ciungan, Olimpia, „Colecția de pictură italiană”, în Daniela Dâmboiu, Iulia Mesea (coord.), *Samuel von Brukenthal. Model Aufklärung*, Editura ALTIP, Alba Iulia, Sibiu/Hermannstadt, 2007;
- Zsigmond, Gabriella, „The Spectator and The Guardian some of the first periodicals of the 18th century in England, novelties in the collections of the Brukenthal Library”, în *Brukenthal. Acta Musei*, VI. 2., Sibiu, 2011.

Cărți

- Allegro, John, *The Dead Sea Scrolls: a reappraisal*, Penguin Books Ltd., Second edition 1964;
- Ariès, Philippe, *Centuries of Childhood. A Social History of Family Life*, Translated from the French by Robert Baldick, New York: Alfred A. Knopf, 1962;
- Assmann, Jan, *Memoria culturală. Scriere, amintire și identitate politică în marile culturi antice*, trad. de Octavian Nicolae, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013;
- Badiou, Alain, *Sfântul Pavel. Întemeierea universalismului*, trad. Andreea Lazăr, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2008;
- Balomiri, Horea, Eترزsdorfer, Irene (eds.), *Imperiul la periferie. Urme austriecе în Transilvania. Imperium an der Peripherie. Österreichische Spuren in Siebenbürgen*, Honterus, Druck Honterus, Sibiu;
- Baritiu, Georgiu, *Catechismulu calvinescu inpusu clerului si poporului romanescu sub domnia principiloru Georgiu Rákoczy I. și II. Transcrisu cu litere latine dupa editiunea II tiparita in anulu 1656, insocitu de una escursiune istorica si de unu glosariu*, Sibiu, Tipografi’a lui W. Krafft, 1879;
- Bărbulescu, Ilie, *Curentele literare la români în perioada slavonismului cultural*, Editura Casei Școalelor, 1928;
- Biblioteca Batthyaneum la sfârșitul secolului al XIX-lea : cartea catalog a lui Varjú Elemér*,

- adnotată și comentată*. Redactor Doina Hendre Biro, traducere de Mihai Kovács, prefață de Iacob Mârza, Editura Bibliotecii Naționale a României, București, 2011;
- Biro, Hendre Doina (ed.), *Batthyaneum: omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyan: (1741-1798)*, București, Editura Bibliotecii Naționale a României, 2011;
- Biró, Vince, *Gróf Batthyány Ignác levelei*, Cluj, 1941;
- Blaa, Lucian, *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, ediție îngrijită de George Ivașcu, București, Editura Științifică, 1966;
- Bodonhelyi, J., *Az angol puritánizmus lelki élete és magyar hatásai*, Debrecen, 1942;
- Bonnel, Thomas F., *The Most Disreputable Trade. Publishing the Classics of English Poetry 1765-1810*, Oxford University Press, 2008;
- Braudel, Fernand, *Jocurile schimbului*, Volumul I. Traducere de Adrian Riza, Editura Meridiane, București, 1985;
- Braudel, Fernand, *Timpul lumii*, Volumul I. Traducere și postfață de Adrian Riza, Editura Meridiane, București, 1989;
- Bredkamp, Horst, *Nostalgia Antichității și cultul mașinilor. Istoria cabinetului de curiozități și viitorul istoriei artei*, trad. Maria-Magdalena Anghelescu, Editura Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2007;
- Bunea, Augustin, *Ierarchia Românilor din Ardeal și Ungaria*, Blaș, Tipografia Semin. Archiepiscopale, 1904;
- Burke, Peter, *O istorie socială a cunoașterii. De la Gutenberg la Diderot*, trad. Scărlătescu Liliana, prefaț. Grădinaru Camelia, Institutul European, Iași, 2004;
- Chartier, Roger, *Lecturi și cititori în Franța Vechiului Regim*, trad. Maria Carpov, Editura Meridiane, București, 1997;
- David, Gheorghe, Năgler, Doina, *Breviarul Brukenthal*, Editura Meridiane, București, 1981;
- Din scrierile lui Petru Maior, edate de Societatea Literară "Petru-Maior" a junimei române studioase din Budapesta. vol.I, Istoria pentru începutul romanilor în Dacia*, Budapesta și Gherla, 1883;
- Duby, Georges, *Vremea catedralelor: Arta și societatea 980-1420*, trad. Marina Rădulescu, Editura Meridiane, București, 1998;
- Dumitran, Ana, Botond, Gúdor, Dănilă, Nicolae, *Relații interconfesionale româno-maghiare în Transilvania (mijlocul secolului XVI – primele decenii ale secolului XVIII)*, Alba Iulia/ Gyulafehérvár, 2000;
- Duțu, Alexandru, *Literatura comparată și istoria mentalităților*, București, Editura Univers, 1982;
- Effros, Bonnie, *Merovingian Mortuary Archaeology and the Making of the Early Middle Ages*,

- University of California Press, Berkley, Los Angeles, London, 2003;
- Elemér, Varjú, *A gyulafehérvári Batthyány könyvtár, külön lenyomata a Magyar könyvszemle 1899 évfolyamából*, Budapest, az Atheneum Irod. és R. T. Könyvnyomdája, 1899;
- Elias, Norbert, *Procesul civilizării. Cercetări sociogenetice și psihogenetice. Volumul I. Transformări ale conduitei în straturile laice superioare ale lumii occidentale*, trad. și postfață de Monica-Maria Aldea, Polirom, Iași, 2002;
- Ellenzweig, Sarah, *The Fringes of Belief: English Literature, Ancient Heresy, and the Politics of Freethinking, 1660–1760*, Stanford University Press, Stanford, California, 2008;
- Erasmus, *The Education of a Christian Prince*, translated by Neil M. Cheshire and Michael J. Heath, with the *Panegyric for Archduke Philip of Austria*, translated by Lisa Jardine, edited by Lisa Jardine, Cambridge University Press, 2003;
- Espe, Karl August (ed.), *Bericht vom Jahre 1834 an die Mitglieder der Deutschen Gesellschaft zu Erforschung vaterländischer Sprache und Altertümer in Leipzig*. Leipzig 1834 gedruckt bei Fr. Chr. Wilh. Bogel;
- Febvre, Lucien, Martin, Henry-Jean, *The Coming of the Book. The Impact of Printing, 1450-1800*, Translated by David Gerard, NLB Atlantic Highlands : Humanities Press, London, 1976;
- Ferguson, Niall, *Civilizația. Vestul și restul*. Traducere de Doris Mironescu și Andreea Mironescu, Polirom, Iași, 2017;
- Fischer, Lisa, *Edenul de dincolo de codri. Samuel von Brukenthal: Politician, colecționar, francmason la Sibiu*, trad. Laura Gyarmati, Liana Maria Popa, Editura Schiller, Sibiu 2007 ;
- Fondul Migazzi. Surse documentare. I. Catalogul cărților cardinalului Christophor Migazzi. II. Indexul Tipăriturilor Migazziene*, Ediție prefăcută și îngrijită de Ileana Dârja, Editura Altip, Alba Iulia, 1998;
- Fondul Migazzi. Surse documentare. III. Catalogul Bibliotecii preotului Ferdinand Daniel Focky. IV. Catalogul operelor Părinților și Scriitorilor Brisericii*, Texte îngrijite și studiu introductiv de Ileana Dârja, Alba Iulia, 1999;
- Funkenstein, Amos, *Teologie și imaginația științifică din Evul Mediu până în secolul al XVII-lea*. Traducere din engleză de Walter Fotescu. Control științific al traducerii H.-R. Patapievici, Humanitas, București, 1998;
- Gavroglu, Kostas (ed.), *The Sciences in the European Periphery During the Enlightenment*,

- Springer Science+Business Media, Dordrecht, 1999;
- Geck, Elisabeth, *Gutenberg și arta tiparului*, trad. de Emeric Deutsch, pref. de Dan Dumitrescu, Editura Meridiane, București, 1979;
- Gyémánt, Ladislau, *Evreii din Transilvania. Destin istoric. The Jews of Transylvania. A Historical Destiny*, trad. Simona Fărcășan, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, 2004;
- Hazard, Paul, *Gândirea europeană în secolul al XVIII-lea. De la Montesquieu la Lessing. În românește de Viorel Grecu*, Editura Univers, București, 1981;
- Hazard, Paul, *Criza conștiinței europene. 1680-1715*, trad. Sanda Sora, Humanitas, București, 2007;
- Himmelmann, Nikolaus, *Trecutul utopic. Arheologia și cultura modernă*, traducere de Alexandru Avram, prefață de Petre Alexandrescu, Editura Meridiane, București, 1984;
- Hupfer, Georg, *Zur Geschichte des antiquarischen Buchhandels in Wien*, Wien, 2003;
- Iordanova, Dina, Martin-Jones, David, Vidal, Belén (eds.), *Cinema at the periphery*, Wayne State University, Detroit, 2010;
- Ittu, Constantin, *Tainele Bibliotecii Brukenthal*. Editia aII-a revizuita si augmentata de autor, Sibiu 2007;
- Ittu, Constantin „*Revolution Alphabetaria*” în *Biblioteca Brukenthal*, Editura Altip, Sibiu-Alba Iulia, 2007;
- Iwańczak, Wojciech, *Die Kartenmacher: Nürnberg als Zentrum der Kartographie im Zeitalter der Renaissance*, Aus dem Polnischen von Peter Oliver Loew, Primus Verlag, Darmstadt, 2009;
- Jalobeanu, Dana (ed.), *Casa lui Solomon sau fascinația utopiei : știință, religie și politică în Anglia secolului al XVII-lea*, Editura ALL, București, 2011;
- Judit, Pál, *Armeni în Transilvania. Armenians in Transylvania*, trad. pentru partea în limba engleză Bogdan Aldea, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, 2005;
- Jugăreanu, Veturia, *Biblioteca muzeului Brukenthal din Sibiu*, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, București, 1957;
- Jugăreanu, Veturia, *Catalogul colecției de incunabule*, La Întreprinderea poligrafică, Sibiu, 1969;
- Keul, István, *Early modern religious communities in East-Central Europe : ethnic diversity*,

- denominational plurality, and corporative politics in the principality of Transylvania, 1526–1691*, Brill, Leida, Boston, 2009;
- Koselleck, Reinhart, *Conceptul de istorie*, trad. Victor Neumann, Patrick Lavrits, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2005;
- Kulcsár, Petrus, *Catalogus incunabulorum Bibliothecae Batthyányanae*, Szeged, 1965;
- Levițchi, Leon, *Istoria literaturii engleze și americane*, vol. 1-2, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, 1994;
- Loftie, W. J., *A Century of Bibles. The Authorised Version from 1611 to 1711*. Cambridge University Press, 2009;
- Loop, Jan, *Johann Heinrich Hottinger: Arabic and Islamic Studies in Seventeenth Century*, Oxford University Press, 2013;
- Lovinescu, Eugen, *Istoria civilizației române moderne*, ediție, studiu introductiv și note de Z. Ornea, București, Editura Științifică, 1972;
- Lungu, Cornel, Popa, Liliana (eds.), *Sibiul în anul 1790. Editat și tipărit de Martin Hochmeister*, trad. Liliana Popa, Elena Cernea, Editura Honterus, Sibiu, 2015;
- Mazilu, Dan Horia, *Barocul în literatura română din secolul al XVII-lea*, București, Editura Minerva, 1976;
- Mazilu, Dan Horia, *Literatura română în epoca Renașterii*, București, Ed. Minerva, 1984;
- Mitu, Melinda, Mitu, Sorin, *Ungurii despre români. Nașterea unei imagini etnice*, Iași, Editura Polirom, 2014;
- Mitu, Sorin, *Transilvania mea. Istorii, mentalități, identități*, Iași, Editura Polirom, 2013;
- Neumann, Victor, *Tentația lui Homo Europæus. Geneza spiritului modern în Europa centrală și de sud-est*, Editura Științifică, București, 1991;
- Nicoară, Toader, *Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001;
- Nicolescu, Adrian, *Istoria civilizației britanice*, vol. 1-4, Institutul European, Iași, 1999;
- Nisbet, Robert A., *Social Change and History. Aspects of Western Theory of Development*, Oxford University Press, 1969;
- Ordeanu, Maria, *Gloria in excelsis Deo. Liber Horarum Brukenthal – Cartea orelor*, Editura Altip, Alba Iulia, Sibiu, 2007;
- Parry, Graham, *The Trophies of Time. English Antiquarians of The Seventeenth Century*, Oxford University Press, Oxford, New York, 2004;
- Plant, Marjorie, *The English Book Trade: An Economic History of the Making and Sale of Books*, 3rd edition, George Allen & Unwin Ltd. Ruskin House Museum Street,

- London, 1974;
- Pop, Ioan-Aurel, Năgler Thomas, Magyari András (coord.), *Istoria Transilvaniei*, vol. 2-3, Centrul de Studii Transilvane, 2005;
- Popa, Liliana, *Oameni și cărți în Sibiul de altădată. Tipografi și tiparnițe, bibliofili și biblioteci, librari și librării în mărturii documentare*, Schiller Verlag / Editura Schiller, Hermannstadt / Sibiu, 2010;
- Popovici, D., *La littérature roumaine à l'époque des Lumières*, Sibiu, Centrul de Studii și Cercetări privitoare la Transilvania, 1945;
- Preda, Ioan Aurel (coord.), *English Literature and Civilization: The Renaissance and the Restoration Period*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983;
- Prodan, David, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968;
- Prodan, David, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVII-lea*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986;
- Selecká, Eva, *Stredoveká levočska kniznica*, Martin, Matica slovenská, 1974;
- Stanciu, Laura, Gorjanu, Cosmin-Popa (eds.), *Transylvania in the Eighteenth Century. Aspects of Regional Identity*, Cluj-Napoca, Mega Publishing House, 2013;
- Stephanus, Henricus, *Francofordiense emporium*, Frankfurt am Main, Frankfurter Buchmesse, 1968;
- Szegedi, Edit, *Tradiție și inovație în istoriografia săsească între baroc și iluminism*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2006;
- Szentiványi, Robert, *Catalogus concinnus librorum manuscritorum Bibliothecae Batthyanianae*, Szeged, 1958;
- Șerbănescu, Olga, *Catalogul cărții străine din secolul al XVI-lea*, vol. 1-2, Editura Altip, Sibiu-Alba Iulia, 2007, 2010;
- Școala ardeleană*, vol. 1-2, Ediție critică, note, bibliografie și glosar de Florea Fugariu. Introducere de Dumitru Ghișe și Pompiliu Teodor, București, Editura Minerva, 1983;
- Ștefanescu, Barbu, *Le monde rurale de l'ouest de la Transylvanie. Du Moyen Age a la Modernite*, trad., Rodica Baconsky și Alina Pelea, Academia Română, Centre d'Études Transilvaines, Cluj-Napoca, 2007;
- Toomer, Gerald J., *Easter Wisdom and Learning. The Study of Arabic in Seventeenth-Century England*. Oxford University Press, 1996;
- Trócsányi, Berta, *Magyar református theológusok Angliában a XVI és XVII században*, Budapest, 1944;

Wallerstein, Immanuel, *Sistemul mondial modern. Mercantilism și consolidarea economiei mondiale europene. 1600-1750*. Volumul IV. Editura Meridiane, București, 1993;

Woodfield, Denis B., *Sureptitious Printing in England: 1550-1640*, Bibliographical Society of American, New York, 1973;

Zsigmond, Jako, *Philobiblon transilvan*, cu o introducere de Virgil Câdea, Editura Kriterion, București, 1977.

Surse on-line:

<https://www.deutsche-biographie.de/pnd139892974.html>

<http://puritanpaperbacks.com/>

[www.treccani.it/enciclopedia/luigi-girolamo-malabaila-conte-di-canale_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/luigi-girolamo-malabaila-conte-di-canale_(Dizionario-Biografico)/)